ท่านผู้อ่านจะได้เห็นจากสูจิบัตรแล้วว่า มีการเดี่ยวแขกมอญ เดี่ยวต่าง ๆ ในเพลงทยอยนอก จนถึงเดี่ยวกราวใน นับว่าเป็นการแสดงฝีมือกันอย่างหนัก ผลการตัดสินนั้น รางวัลที่ ๑ ไปอยู่วงจางวางทั่วเกือบทั้งหมด ยกเว้นระนาดทุ้ม ได้แก่ นายแสวง โสภา ซึ่งอยู่วงเดียวกับครู วงของครูได้คะแนนรวมเป็นที่ ๒ ได้รับรางวัลเงินสด ๑๐๐ บาท

การขับเคี่ยวเพลงปี่ของครูเทียบ กับครูเทวา ฯ ดูเหมือนจะเริ่มต้นในครั้งนั้น คือเมื่อครูอายุ ๒๑ ปี และครูเทวา ฯ อายุ ๑๖ ปี อย่างไรก็ดี ทั้งสองท่านก็ยังสนิทสนมกันมากอยู่ เรื่องนี้ยืนยันได้จากคำบอกเล่าของครูยรรยงค์ โปร่งน้ำใจ ว่า เจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ จางวางทั่ว ครูเทวาประสิทธิ์ และครูเทียบ ได้ไปร่วมวงสวดคฤหัสถ์ปี่ด้วยกันบ่อย ๆ ในสมัยรัชกาลที่๖ (๑๙)

อายุ ๒๑ ปี ของครูนั้น เป็นก้าวแรกที่ครูเข้าไปเกี่ยวข้องกับวังบางขุนพรหม และครูก็คงจะไม่ทราบเลยในขณะนั้นว่า ต่อไปภายหน้าครูจะต้องเกี่ยวพันกับวังบางขุนพรหมชนิดที่เป็นข่าวสะเทือนไปทั่วทั้งวัง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ครูอายุได้ ๒๔ ปี ออกจากทหารรักษาวังและสิ้นแผ่นดินรัชกาลที่ ๖ แล้ว จึงได้เข้ารับราชการถวายตัวเป็นมหาดเล็กรัชกาลที่ ๗ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๖๙ มีตำแหน่งเป็นพนักงานชั้น๔ กองพิณพาทย์หลวง กรมมหรสพ กระทรวงวัง ได้รับพระราชทานเงินเดือน

---

๑๙. การเป่าปี่ "สวดคฤหัสถ์ปี่" ใช้คนเป่า ๔ คน "เจ้าคุณเสนาะ ฯ และ จางวางทั่วเป็นแม่คู่ ครูเทวา ฯ เป็นตัวนาง (เป่าทางหวาน) ครูเทียบเป็นตัวตุ๊ย (ตัวตลก) แสดงว่าครูได้เรียนรู้ท่าทางการเป่าปี่คิดตลกมาได้ตั้งแต่ครั้งที่เป่าปี่สวดคฤหัสถ์นั้น

เดือนละ ๒๐ บาท อีกสองปีต่อมา ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพนักงานปี่พาทย์หลวงวง ๑ กรมปี่พาทย์และโขนหลวง รับเงินเดือน ๓๐ บาท พอถึงวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๔๗๑ ก็ได้ตำแหน่งเป็น พันเด็กชาเอก รับเงินเดือน ๓๐ บาท เรื่อยมาจนถึงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงได้เลื่อนยศเป็น พันจ่าเด็กชา แต่ยังคงรับเงินเดือน ๓๐ บาท เท่าเดิม จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๘ จึงโอนไปเป็นข้าราชการกรมศิลปากรตามคำสั่งของทางราชการ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ แสดงว่าครูอยู่ในสังกัดกระทรวงวังมาเกือบสิบปี และครูมาอยู่ในกรมศิลปากรเมื่ออายุย่างเข้า ๓๓ ปี

ครูมีคู่ชีวิตเพียงคนเดียว คือ **คุณสว่าง วิเชียรปัญญา** อยู่ด้วยกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ ในขณะที่ครูมีอายุ ๒๗ ปี และภรรยาของครูอายุเพียง ๑๗ ปี อยู่ด้วยกันมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๒๕ อันเป็นปีที่ครูถึงแก่กรรมนั้น นับแล้วเป็นเวลานานถึง ๕๓ ปี นับว่านานมากกว่าครึ่งศตวรรษ

ชีวิตของครูเมื่อจะมีภรรยานั้น ใจหายใจคว่ำและทำให้เกิดข่าวสะเทือนไปทั้งวังบางขุนพรหม ทั้งนี้เพราะครูไปหยิบเอาเจ้าสาวอันเป็นสมบัติและของหวงของวังบางขุนพรหมมาครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต แต่ก็เป็นความสมัครใจของฝ่ายหญิงอย่างแท้จริง

ชีวิตการแต่งงานของครูนั้น ผู้เขียนได้ขออนุญาตคุณสว่างและลูก ๆ ของท่านทุกคนแล้วก่อนที่จะนำมาเขียนประวัติของครูในตอนนี้ เพราะช่วยให้เล็งเห็นภาพของสังคมเมื่อครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาได้อย่างดี รวมทั้ง

เป็นเครื่องแสดงน้ำใสใจจริงของครูด้วยว่า ครูนั้นเป็นคนดีจริง ๆ เป็นคนรักเดียวใจเดียว และเป็นคนที่กล้ามาก ๆ

เห็นจะต้องเริ่มต้นเรื่องที่คุณสว่างก่อน ว่า เป็นเด็กเกิดในวังบางขุนพรหม เมื่อวันอังคาร ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ บิดาชื่อ **นายปิ๋ว วิเชียรปัญญา** มีหน้าที่เป็นผู้คุมไฟฟ้าทั่ววังบางขุนพรหม ซึ่งจะต้องดูแลเครื่องไฟฟ้าทั้งหมดสำหรับคนทั้งวังจำนวนหลายร้อยคน มารดาของคุณแม่คุณสว่าง ชื่อว่า **อรุณ** ก็เป็นข้าหลวงอยู่ในวังบางขุนพรหมเช่นเดียวกัน

เมื่อคุณสว่างยังเด็กอายุราว ๗–๘ ขวบ ก็เที่ยวเดินเล่นเก็บดอกไม้ในวังบางขุนพรหม ในระยะนั้นละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของกรมพระนราฯ กำลังได้รับความนิยมสูงสุด ทั้งผู้ใหญ่และเด็กร้องเพลงในเรื่องสาวเครือฟ้ากันได้ขึ้นใจ วันหนึ่งท่านไปเก็บดอกพิกุลที่ใต้ต้นริมห้องพระบรรทมของสมเด็จพระปิตุฉาเจ้า สุขุมาลมารศรี พระราชเทวี ซึ่งเป็นพระชนนีของทูนกระหม่อมบริพัตร ฯ ก้มหน้าก้มตาเก็บดอกไม้ไป ปากก็ร้องเพลงจากเรื่องสาวเครือฟ้าไปด้วย

"กระแทกองค์ลงพื้น สะอื้นดิ้น....................."

เสียงดังแจ๋วๆ น่าฟัง สมเด็จฯทรงเปิดพระแกลทอดพระเนตรลงมาแล้วรับสั่งถามว่า ใครมาร้องเพลงเสียงดีอยู่ใต้ต้นพิกุล กำลังทรงหานักร้องประจำวงเครื่องสายอยู่แล้ว ก็เลยจับให้เริ่มหัดร้องเพลงมาแต่นั้น

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษบง เคยเล่าประทานผู้เขียนว่า สมัยนั้นที่วังบางขุนพรหม กำลังหัดเครื่องสายกันเป็นการใหญ่ ผู้ที่หัดนอกจากพระธิดาทั้ง ๕ พระองค์ของทูนกระหม่อมแล้ว ยังมีข้าหลวงอีกหลายคน อาทิ คุณสงุ่น จาตุรงคกุล (ขลุ่ยอู้) ม.ล. ประไพ ชุมสาย (ขลุ่ยเพียงออ) คุณศรี (ซอด้วง) คุณผาด (จะเข้) และคุณละออ เป็นต้น ขณะนั้นยังหาคนร้องไม่ได้ สมเด็จพระบิตุฉา ฯ ทรงเห็นว่า คุณสว่างเสียงดี จึงโปรดให้ต่อเพลงจาก คุณแม่เจริญ พาทยโกศล ตั้งแต่นั้นมา

คุณสว่าง นอกจากจะเป็นคนร้องวงเครื่องสาย ยังเป็นข้าหลวงของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจันทรกานต์มณี (พระองค์หญิงห้า) ซึ่งทรงซอด้วงในวงด้วย และด้วยเหตุที่เป็นคนเสียงดี จึงกลายเป็นนักร้องประจำวงดนตรีของวังบางขุนพรหมมาแต่เด็ก

เสียงของคุณสว่างจะต้องสูงด้วย เพราะปรากฏว่า ทูนกระหม่อมบริพัตร ฯ ทรงเคยทดลองบอกเสียงให้ร้อง โดยทรงเคาะลูกระนาดให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเคาะเสียงใด คุณสว่างก็ร้องได้ทุกเสียงไป ทูนกระหม่อมจึงโปรดมาก วิธีต่อเพลงนั้น โปรดให้คุณสว่างไปค้างที่บ้านท่านจางวางทั่วหลังวัดกัลยาณ์ โดยนอนอยู่บนเรือนใหญ่ของคุณแม่เจริญ พาทยโกศล (คือหลังที่คุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ อยู่ทุกวันนี้) ซึ่งติดกับบ้านของครูเทียบ พอดี คุณสว่างเล่าว่า ต่อเพลงทะแยจากคุณแม่เจริญ เป็นเพลงแรก

ตามธรรมดาคนร้องกับนักดนตรีมักจะชอบสบตา หรือให้เสียงกันเวลาเล่นปี่พาทย์ ปรากฏว่ามีหลายครั้งที่นักร้องเกิดชอบพอกับคนระนาดจน

ได้อยู่กินกันมาแล้วหลายคู่ต่อหลายคู่ เมื่อคุณสว่างเป็นคนร้องเสียงดีประจำวังบางขุนพรหมและเป็นข้าหลวงใกล้ชิดมาก ก็ย่อมเป็นที่รู้จักและเป็นคนสำคัญของวังบางขุนพรหม ทูนกระหม่อมบริพัตร ฯ และจางวางทั่วก็หมายไว้ว่าจะให้เข้าคู่กับคนปี่วังบางขุนพรหม คือครูเทวา ฯ ยิ่งได้ไปต่อเพลงที่บ้านท่านครูจางวางทั่วเป็นประจำด้วยแล้วก็ยิ่งดูเหมือนว่า ความประสงค์ของผู้ใหญ่ไม่มีปัญหาอะไรขัดขวาง อย่างไรก็ดีทั้งครูเทวา ฯ และคุณสว่างก็มิได้รักใคร่กันเป็นส่วนตัวมาก่อน เพียงแต่อยู่ในความคิดของผู้ใหญ่ที่จะให้เข้าคู่กันเท่านั้น ส่วนครูเทียบ จะได้สนิทสนมกันเมื่อใด ไม่มีใครทราบ เป็นแต่ว่าบ้านอยู่ใกล้กันมาก คงได้เห็นกันทุกวัน เวลาคุณสว่างมาค้างต่อเพลงที่บ้านท่านครูจางวางทั่ว

ครูเทียบคงจะรู้ว่า หากรักและชอบพอกันอย่างเปิดเผย จะสู่ขอก็คงไม่ได้ เพราะครูเทียบไม่ใช่คนในวงดนตรีวังบางขุนพรหมและยิ่งรู้ความประสงค์ของผู้ใหญ่แล้วก็ดูเหมือนจะยิ่งไม่มีหวังมากขึ้นอีกหลายเท่า ตามสมัยนิยมครั้งกระโน้น การตกลงใจตามกันไปร่วมชีวิตคู่นั้นก็มีกันอยู่บ่อย ๆ เป็นประจำ แม้แต่คนในตระกูลขุนนางก็มี ดังเช่นคนในสกุลของผู้เขียนก็เคยปรากฏในประวัติว่า หนีตามไปอยู่ด้วยกันก็มี เรื่องของครูเทียบกับภรรยาเริ่มต้นด้วยการออกจากบ้านหลังวัดกัลยาณ์ ในคืนวันหนึ่ง กลางปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ในขณะที่ทุกคนกำลังเพลินดูภาพยนต์จอเล็ก ซึ่งครูยรรยงค์ โปร่งน้ำใจ นำมาฉายที่เรือนเครื่องดนตรีของท่านครูจางวางทั่ว เมื่อหนังเลิกแล้ว ต่างคนก็จะเข้านอน คุณหญิงไพฑูรย์ ซึ่งไม่เคยรู้เบาะแสอะไร

มาก่อนก็ตามหาคุณสว่าง เพราะนอนอยู่มุ้งเดียวกันก็หาไม่พบ คุณหญิงเล่าว่า หาหมดทุกห้องแม้แต่ในตุ่มน้ำก็ไม่เจอ !

ครูเทียบ เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ได้พาคุณสว่างไปอยู่บ้านเพื่อนที่ท่าเตียน แต่มิได้เล่ารายละเอียด จนเมื่อถึงแก่กรรมแล้ว คุณสว่างจึงได้เล่าว่า บ้านคนที่ไปพำนัก เจ้าของบ้านชื่อนายพัด มีภรรยาชื่อชิด ทำงานอยู่อู่เรือหลวง บ้านนั้นอยู่ที่ท่าโรงโม่ ตรงท่าเตียนนั่นเอง

การตัดสินใจอย่างฉับพลันของครูเทียบ โดยการเลือกคู่ชีวิตดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ทำให้ชาววังบางขุนพรหมโจษขานกันมาก หลายคนทั้งโกรธทั้งสาปแช่งให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา เรียกว่าถูกด่าด้วยกันทั้งคู่ คนที่จะต้องโกรธมากที่สุดนั้นคือ ท่านครูจางวางทั่ว แต่ผู้เขียนไม่คิดว่าท่านโกรธเพราะครูทำให้ท่านเสียแผน คือจะให้คุณสว่างได้กับครูเทวา ๆ จุดใหญ่ที่ท่านจางวางทั่วต้องรู้สึกโกรธแค้นอยู่ตรงที่ท่าน ทั้งตกใจ ทั้งเกรงกลัวและทั้งเสียหน้ามาก เพราะท่านครูจางวางทั่วเป็นผู้รับผิดชอบ รับตัวคุณสว่าง "ข้าหลวงวังบางขุนพรหม" คนสำคัญ ออกมาอยู่บ้านท่าน ให้ภรรยาของท่านคือ นายแม่เจริญต่อเพลง แล้วอยู่ดี ๆ ก็ทำให้คนของท่านหายไปทั้งคนเช่นนี้ พระอาญา ที่ท่านจางวางทั่วจะต้องได้รับจากทูนกระหม่อมบริพัตร ๆ ผู้เป็นเจ้าของวังนั้น จะเป็นประการใดบ้าง ขณะเกิดเหตุท่านก็ยังไม่ทราบ ก็ต้องตกอกตกใจหวาดเกรงอยู่เป็นธรรมดา เรื่องนี้เป็นความจริงว่า ทูนกระหม่อมบริพัตรทรงฉุนมาก

คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เขียนประวัติครูเทียบไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม ฉบับเดือนมีนาคม ๒๕๒๕ ว่า ครูเทียบเป็นคู่รักคู่แค้น

กับครูเทวา ฯ ด้วยเรื่องการเป่าปี่ และเรื่องรักผู้หญิงคนเดียวกัน โดยอ้างจากคำพูดของคุณชายอายุมงคล โสณกุลด้วยนั้น ผู้เขียนคิดว่า เป็นเรื่อง "ผีซ้ำด้ำพลอย" เสียมากกว่า ผู้เขียนคิดว่าครูเทวา ฯ นั้น ไม่เคยรักคุณสว่างอย่างชู้สาว เป็นแต่รักในความสามารถ เพราะปรากฏว่า ครูเทวา ฯ เคยให้คุณสว่างร้องเพลงที่ท่านชอบลีลาเป็นพิเศษ คือเพลงเขมรใหญ่ อวดแขกไปใครมาอยู่เป็นประจำ เรื่องเพลงเขมรใหญ่นี้ ครูเทวา ฯ เอง ก็เคยพูดกับผู้เขียนว่า "ทางที่เพราะเป็นของเจ้าคุณครูประสานต่อให้หม่อมส้มจีนไว้ก่อน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แล้วนายแม่ท่านมาปรับเสียใหม่ให้นุ่มนวลขึ้น เพราะทางที่หม่อมส้มจีนร้องไว้นั้นแข็งเป็นผู้ชายไปหน่อย ปรับแล้วก็ให้คุณสว่างร้อง และก็ร้องได้เพราะถูกใจมากกว่าที่แม่ทูลเขาร้อง รายนี้เขาร้องดีจริง ๆ แม่ทูลนั้นบางทีก็แกล้งไม่ร้องจริง ๆ เป็นเล่นเป็นแกล้งทำเสียแหละมาก" อีกอย่างหนึ่ง ครูเทวา ฯ นั้น ท่านมีบุคคลิกอย่างหนึ่งคือเป็นคนมีอำนาจอยู่ในตัว คุณสว่างเองก็กลัวท่าน และท่านเองก็เคยเล่าว่า เรื่องที่รักกับครูเทวา ฯ นั้น ท่านไม่รู้อะไรเลย นอกจากผู้ใหญ่เขาพูดกัน แสดงว่าคำบอกเล่าของคนเก่าแก่คงจะเป็นการแบบพูดกันไปเรื่อยๆ มากกว่า ผู้เขียนว่าครูเทวา ฯ คงไม่แค้นเรื่องชู้สาว แต่คงเสียดายที่ขาด "คนร้องถูกใจ" ไปคนหนึ่งเท่านั้น

บ้านครูเทียบกับบ้านครูเทวา ฯ นั้น ได้กล่าวมาแล้วว่าอยู่ติดกันมาก ตามธรรมดาคนที่จะเป็นนักเป่าปี่ฝีมือเยี่ยมนั้น ก็หายากอยู่แล้ว จำเพาะเจาะจงให้เกิดมามีรั้วบ้านอยู่ชิดกันเข้าไปอีก ต้องแข่งขันกันทั้งในและนอกสังเวียน และต้องซ้อมเพลงที่บ้าน เสียงปี่นั้นดังหยอกอยู่เมื่อไร ท่านผู้อ่านก็ทราบ

คืออยู่แล้ว การฝึกซ้อมก็ต้อง "บิดทาง" กันบ้าง มิฉะนั้นฝ่ายตรงข้ามก็ได้ยินหมด คนจึงลือว่า "ครูเทวาบิดทาง" ด้วยวิธีต่าง ๆ เลยกลายเป็นว่าครูเทวาฯ ไม่ดี แท้ที่จริงเป็นวิถีทางของชีวิตนักดนตรีอาชีพที่ถือปฏิบัติกันมา มิใช่ว่าจะขึ้งเคียดโกรธเคืองกันเรื่องนั้นนั้นก็มิใช่ประเด็นสำคัญ และเรื่องผิดหวังกรณีชู้สาวก็มิใช่ประเด็นสำคัญอีกนั่นแหละ ผู้เขียนจึงว่าเป็นเรื่องของ "ผีซ้ำด้ำพลอย" เรื่องนี้เมื่อครูเทวา ฯ เจ็บ ครูเทียบกับคุณสว่างก็ได้ขึ้นไปเยี่ยมไข้ถึงที่นอนครูเทวา ฯ ต่างก็พูดคุยกันเป็นอันดีไม่มีอะไรต่อกัน จนแม้เมื่องานศพครูเทวา ฯ ครูเทียบก็ได้ไปเป่าปี่ บัวลอย ให้เป็นครั้งสุดท้ายด้วย

เมื่อพาคุณสว่างไปนั้น ครูเทียบยังทำงานอยู่ในกระทรวงวัง ตำแหน่ง พันเด็กชาเอก เงินเดือน ๓๐ บาท หากผู้ใหญ่จะลงโทษครู ก็ย่อมจะทำได้ง่าย ยิ่งเป็นสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว โทษทางความประพฤติก็ยิ่งหนัก อาจถึงต้องออกจากราชการ ผู้เขียนได้ตรวจดูบันทึกประวัติการทำงานของครูแล้ว ไม่ปรากฏว่าต้องโทษ เพราะเคยเห็นบันทึกของข้าราชการสมัยนั้นหลายคนเขียนไว้แจ่มแจ้งว่า มีความประพฤติผิดสถานใด ถูกลงโทษอย่างไร แต่ของครูเทียบนั้นไม่มีเลย แสดงว่าท่านผู้ใหญ่ทั้งหลายยังเป็นคนใจดีต่อท่านอยู่มาก

พระยาณัฐกานุรักษ์ เจ้ากรมโขนหลวง ได้พาครูเทียบและคุณสว่างไปเฝ้าทูนกระหม่อมบริพัตร ฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน ขอประทานสมาโทษ ณ ท้องพระโรงวังบางขุนพรหมตามประเพณี ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ใหญ่

ของครู ซึ่งเหตุการณ์ก็ขลุกขลักบ้าง แต่ก็จบด้วยความเรียบร้อย ครูจึงอยู่กับภรรยาที่บ้านของบิดามารดา แล้วย้ายมาซื้อที่ปลูกบ้านใหม่ใกล้กับบ้านเดิม จนถึงวันที่ตายจากกันไป เป็นเวลาถึง ๕๓ ปี โดยที่ครูไม่เคยมีภรรยาคนอื่นอีกเลย นับว่าครูเป็นสุภาพบุรุษที่มีความหนักแน่น มั่นคงเป็นที่สุด มีบุตรด้วยกัน ๑๒ คน ดังนี้

๑.	หญิงชื่อแหวน	เกิดปีมะเมีย	พ.ศ. ๒๔๗๔
๒.	ชายชื่อทวี	เกิดปีวอก	พ.ศ. ๒๔๗๖
๓.	ชายชื่อธวัช	เกิดปีจอ	พ.ศ. ๒๔๗๗
๔.	ชายชื่อรัศมี	เกิดปีฉลู	พ.ศ. ๒๒๘๐
๕.	หญิงไม่มีชื่อ	ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๑๕ วัน	
๖.	หญิงชื่ออารมณ์	เกิดปีมะโรง	พ.ศ. ๒๔๘๓
๗.	ชายชื่อทวีป	เกิดปีมะแม	พ.ศ. ๒๔๘๖
๘.	ชายชื่อถวัลย์	เกิดปีจอ	พ.ศ. ๒๔๘๙
๙.	ชายชื่อสุทัศน์	เกิดปีชวด	พ.ศ. ๒๔๙๑
๑๐.	หญิงชื่ออุษณีย์	เกิดปีเถาะ	พ.ศ. ๒๔๙๔
๑๑.	ชายชื่อปื๊บ	เกิดปีมะเส็ง	พ.ศ. ๒๔๙๖
๑๒.	ชายชื่อวิวัฒน์	เกิดปีมะแม	พ.ศ. ๒๔๙๘

นับว่าครูเป็นบิดาที่ดีมาก เป็นนักดนตรี รับราชการแค่ชั้นโท แต่เลี้ยงลูกได้ดีถึง ๑๑ คน จนโตเป็นหนุ่มเป็นสาว และไม่มีใครสักคนที่ไม่รู้วิชาดนตรี อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเล่นดนตรีไทยได้หรือขับร้องได้ ที่น่าอิจฉาที่สุด คือมีบุตรชายถึง ๓ คน ที่เป่าปี่ได้ดี แทนตัวบิดาได้ คือ

นายทวี นายทวีป และนายปีบ คงลายทอง ซึ่งหายากนักที่จะมีลูกใครในโลกนี้ที่เป็นนักเป่าปี่ในท้องเดียวกัน จำนวนมากถึงเพียงนี้

เมื่อครูถึงแก่กรรม ครูมีหลานปู่อยู่ ๕ คน และหลานตาอีก ๑ คน รวมเป็นหลาน ๖ คน บ้านที่ครูอยู่ทุกวันนับจนวาระสุดท้าย เป็นบ้านของครูเอง ซึ่งซื้อหามาได้โดยน้ำพักน้ำแรงของครู เป็นบ้านไม้สองชั้นธรรมดาปลูกเต็มที่ดิน มีที่ว่างเชิงบันได พอปลูกต้นไม้เล็ก ๆ ได้ กับมีกรงนกเขา ๑ กรง ซึ่งครูเลี้ยงไว้ดูเล่น หลังบ้านเป็นที่แคบ ๆ ที่ครูใช้เป็นโรงงานกลึงปี่ และทำการช่างทุกชนิด เมื่อไปหาครูครั้งที่ยังเจ็บออด ๆ แอด ๆ ครูจะนอนเล่นอยู่ที่ห้องพักที่ติดกับบันไดบ้าน นอนดูทีวีและทำอะไรจุกๆจิกๆ ไปตลอดวัน ไม่เคยบ่นออดแอดเรื่องความเจ็บไข้ของตนเลย

เพื่อนร่วมสำนักของครูเทียบ

เมื่อครูยังเป็นนักดนตรีในอุปถัมภ์ของ เจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี เสนาบดีกระทรวงวัง สมัยรัชกาลที่ ๖ นั้น ครูมีเพื่อนนักดนตรีร่วมวงด้วยกันหลายคน ผู้เขียนเห็นควรบันทึกนามไว้ด้วยในหนังสือเล่มนี้ แม้ว่าจะมีข้อบกพร่องที่ไม่ทราบนามสกุลบางคน แต่ก็เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะค้นคว้าต่อไป

เพื่อนที่เกิดปีขาล พ.ศ. ๒๔๔๕ รอบเดียวกับครู ก็มี **นายเพิ่ม ภิญโญ** (ระนาดเอก บุตรครูจู ครูปี่ที่วัดระฆัง) **นายทองใบ ขวัญดี** (ระนาดเอก) และ**ครูสอน วงฆ้อง** (คนฆ้องใหญ่)

เพื่อนร่วมรุ่นที่อาวุโสกว่าครูก็มี **นายเชื้อ นักร้อง** คนร้องประจำวงเจ้าพระยาธรรมา ฯ รายนี้เสียงดี เคยประกวดได้ที่ ๑ เกิด พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นบุตรของนายเสงี่ยม กับนางแวว คนต่อมา คือ **นายผิว ใบไม้** เกิด พ.ศ. ๒๔๔๒ บุตรนายชื่น นางปริก รายนี้เป็นคนเครื่องประกอบจังหวะ ตีกลอง ฉิ่ง และฉาบ ถัดมาคือ **ครูมิ ทรัพย์เย็น** สมัยยังหนุ่มเคยใช้นามสกุลโชคดี เกิด พ.ศ. ๒๔๔๔ รายนี้เป็นคนเครื่องหนัง ตีตะโพน ตีกลองสองหน้า และกลองแขก อีกคนหนึ่งคือ **นายแกละ สมสุข** เกิด พ.ศ. ๒๔๔๔ แก่กว่าครูหนึ่งปี นายแกละมีฝีมือดี เป็นคนตีฆ้องเล็กประจำวง

เพื่อน ๆ ของครูในวงดนตรีของเจ้าพระยาธรรมา ฯ รุ่นเดียวกันนี้ยังมีอีกหลายคน คือ **นายทองศุข** ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น **คงศักดิ์ คำศิริ** เคยรับราชการอยู่กรมประชาสัมพันธ์ ท่านผู้นี้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องสาย **นายแสวง โสภา** บุตรนายสุด และนางเติม โสภา รายนี้อายุอ่อนกว่าครู ๒ ปี (เกิด พ.ศ. ๒๔๔๗) เป็นคนระนาดทุ้มฝีมือดี เคยชนะรางวัลที่ ๑ วังบางขุนพรหม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ที่ได้เล่ามาแล้ว นอกจากนี้ก็มี **นายเย็น** (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นคนตีฉิ่ง **นายสว่าง** (ไม่ทราบนามสกุล เครื่องสาย) **นายอรุณ กอบกุล** ตีทุ้มเหล็ก **นายทองจีน** (ไม่ทราบนามสกุล) เป่าปี่ และคนสุดท้ายคือ **ครูทรัพย์ นุตสถิตย์** เจ้าของเพลงเขมรชนบทเถา ซึ่งย้ายมาอยู่เป็นลูกศิษย์เจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ จากกองทหารรักษาวัง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๒ อยู่กับเจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ในบ้านเจ้าพระยาธรรมา ฯ ได้เพียงสองปี ก็ปลดเป็นกองหนุนไปทำงานกรมรถไฟหลวง

บ้านเจ้าพระยาธรรมา ฯ นั้นตั้งอยู่ที่ริมทางรถไฟ เชิงสะพานกษัตริย์ศึก ชิดมาทางตลาดโบ๊เบ๊ ตัวตึกเป็นที่ทำการรัฐบาลในขณะนี้ (การพลังงานแห่งชาติ) ครูทรัพย์ นุตสถิตย์ ได้เขียนเล่าถึงชีวิตในบ้านเจ้าพระยาธรรมา ฯ ว่า

"ที่บ้านท่านเสนาบดี ข้าพเจ้าได้ฝึกเป่าขลุ่ยและต่อเพลงตับ ละครดึกดำบรรพ์ คาวี นางลอย นาคบาศ พรหมมาศ และอื่น ๆ อีกหลายตับที่นิยมกันในขณะนั้น เจ้าคุณครูบอกวิธีเป่าขลุยให้ข้าพเจ้า ซึ่งไม่เคยได้ใช้วิธีนี้มาก่อนเลย เช่น การใช้ลม ใช้ลิ้น การครั่นลม การใช้เสียงเพื่อให้คล้ายปี่ ข้าพเจ้าได้เพลงเดี่ยว เชิดนอก กราวใน พญาโศก แขกมอญ นกขมิ้น ทะแย ส่วนเพลงทยอยเดี่ยวนั้น ต่อยังไม่จบ ข้าพเจ้าก็ออกไปเป็นทหารกองหนุน หลังจากนั้นข้าพเจ้าจึงได้ต่อทยอยเดี่ยวจนจบ โดยได้รับความกรุณาจากครูเทียบ คงลายทอง"

ครูทรัพย์นั้น แก่กว่าครูเทียบถึง ๔ ปี ท่านเกิด พ.ศ. ๒๔๔๑ แต่เคารพนับถือครูเทียบว่าเป็นผู้มีฝีมือ จนถึงได้ต่อเพลงทยอยเดี่ยวให้ ดังข้อเขียนของท่านนั้น ครูทรัพย์นี้เป็นเจ้าของเพลงเขมรชนบทและมอญชมจันทร์ ได้ชื่อว่า เป็นคนขลุ่ยฝีมือเยี่ยมอีกคนหนึ่งที่เป่าขลุ่ยได้ไล่ ๆ กับครูเทียบ ระบายลมได้เก่ง ทางเพลงขลุ่ยดี สมกับที่เป็นศิษย์เจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ ครูคนเดียวกัน

เมื่อครูเทียบเข้ามาอยู่กรมมหรสพ[๒๐] ครูทำหน้าที่ประจำที่วงปี่พาทย์วงที่ ๑ เป็นคนปี่ในกรมมหรสพนี้ ครูก็ได้เพื่อนอีกมากมาย ทั้งรุ่น

๒๐. ผู้ที่ชักนำครูเข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กกรมมหรสพคือ พระยาศุลีสวามิภักดิ์ ขณะนั้นครูอายุได้ ๒๒ ปี

ที่โตกว่าไปจนรุ่นที่เล็กกว่า ครูก็เข้ากับเขาได้หมดเพราะมีอุปนิสัยดี จึงเป็นที่สนิทสนมกับคนทุกคนโดยง่าย ในกระบวนเพื่อนรักของครู เห็นจะไม่มีใครเกินครูพริ้ง ดนตรีรส[๒๑] ความสัมพันธ์ของท่านทั้งสอง ดูเหมือนว่าเมื่อยังหนุ่มเป็นอย่างไร เมื่อชราก็เป็นอย่างนั้น ผู้เขียนเคยเห็นท่านกอดกัน ต่อยกัน แกล้งกันมาจนกระทั่งทั้งสองท่านอายุเข้าปูน ๗๐ ปี ด้วยกันทั้งคู่ นอกจากนี้ท่านยังได้ร่วมวงกับ **อาจารย์มนตรี ตราโมท** (ตีทุ้ม) **ครูพริ้ง กาญจนผลิน** (เครื่องหนัง) **หลวงไพเราะเสียงซอ ครูละเมียด จิตตเสวี ครูอนันต์ ดูรยชีวิน** เรื่อยมาจนถึงรุ่นศิษย์ คือ **อาจารย์ประเวช กุมุท** ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงปี่พาทย์ มโหรี เครื่องสายปี่ชวา ครูก็เข้าร่วมวงด้วยอย่างสนิทสนม

ประวัติการรับราชการในกรมศิลปากร

เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ครูได้รับคำสั่งให้ย้ายโอนจากกรมมหรสพไปอยู่กรมศิลปากร ตอนนั้นท่านได้เงินเดือนละๆ ๓๐ บาท ตำแหน่งหน้าที่ในกรมศิลปากรนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงต่อมาอีกคือ

๑ ม.ค. ๒๔๘๑ ผู้ช่วยศิลปินชั้น ๑ แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์ (วิสามัญ) เงินเดือน ๓๕ บาท

---

๒๑. ครูพริ้ง ดนตรีรส เป็นเด็กเติบโตมาในบ้านท่านเจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ มีฐานะเป็นลูกเลี้ยงของเจ้าคุณครู จึงสนิทสนมกับครูเทียบมากที่สุด เมื่อวันครูพริ้งตาย รดน้ำศพที่วัดพระพิเรนทร์ ครูเทียบหน้าเศร้ามาก ท่านพูดกับผู้เขียนว่า "เขาหนีผมไปกันหมดแล้ว"

๑ เม.ย. ๒๔๘๔ ศิลปินจัตวาชั้น ๔ แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือน ๓๕ บาท

๑๕ ก.ค. ๒๔๘๔ ศิลปินจัตวาชั้น ๕ แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือน ๔๐ บาท

๑ เม.ย. ๒๔๘๖ ศิลปินจัตวา แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือน ๔๒ บาท

๑ ต.ค. ๒๔๘๙ ศิลปินจัตวา แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือน ๕๐ บาท

๙ ม.ค. ๒๔๙๐ ศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือนขั้น ๘๐ บาท

๑ ม.ค. ๒๔๙๓ ศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กองดุริยางคศิลป์
เงินเดือนขั้น ๑๐๐ บาท

๑ ม.ค. ๒๔๙๖ ศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กระทรวงวัฒนธรรม
เงินเดือนขั้น ๑๓๐ บาท

๑ ม.ค. ๒๔๙๘ ศิลปินตรี แผนกดุริยางค์ไทย กระทรวงวัฒนธรรม
เงินเดือนขั้น ๑๓๐ บาท

๑๐ เม.ย. ๒๕๐๑ ศิลปินโท แผนกดุริยางค์ กองการสังคีต กรมศิลปากร
เงินเดือนขั้น ๑๖๐ บาท [๒๓]

---

๒๓. อัตราเงินเดือนเหล่านี้ เป็นอัตราชั้นต่าง ๆ แล้วบวกเงินเพิ่มเข้าไปอีก มิได้รับจริงเท่านั้น มาเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๕๐๔ เป็นอัตรารับจริง

๑ ม.ค. ๒๕๐๓ ศิลปินโท แผนกดุริยางค์ไทย (ปรับเงินเดือนใหม่) เงินเดือน ๑,๔๐๐ บาท (รับจริง)

๑ ม.ค. ๒๕๐๔ ศิลปินโท กองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร เงินเดือน ๑,๕๐๐ บาท

๑ ต.ค. ๒๕๐๕ ศิลปินโท แผนกดุริยางค์ไทย กองการสังคีต กรมศิลปากร เงินเดือน ๑,๙๐๐ บาท

๑ ต.ค. ๒๕๐๖ ให้ออกจากราชการรับบำนาญ ด้วยเหตุสูงอายุ

ท่านผู้อ่านจะได้เห็นว่า ครูมีเงินเดือนเพียงเล็กน้อยจากการรับราชการ ภรรยาของครู ก็ทำหน้าที่แม่บ้านไม่เคยได้ออกไปประกอบอาชีพอย่างอื่น มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรถึง ๑๑ คน มิหนำซ้ำสมัยที่ครูอยู่นั้น ทางกรมศิลปากร ยังห้ามข้าราชการในสังกัดออกไปหารายได้นอกเวลา โดยเฉพาะเรื่องการบันทึกเสียงเพลงลงจานเสียงด้วยแล้ว ทางกรมฯห้ามเด็ดขาด ภรรยานาย ต. เง็กชวนเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า สมัยนั้นต้องแอบออกมาอัดเสียงแล้ว ตั้งชื่อเสียใหม่คล้ายเป็นนามปากกา ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงกฎข้อบังคับ แต่คนฟังก็รู้ว่าเป็นฝีมือของใครบรรเลง คุณสว่างเล่าว่าครูเป็นพ่อบ้านที่ดีมาก เงินทุกบาทที่หาได้มา จะมอบให้ภรรยาทั้งหมด ตัวครูเองจะขอเอาไปใช้เท่าที่จำเป็นจริง ๆ ที่ดีอยู่อย่างหนึ่งคือครูไม่ดื่มเหล้าเลย เงินทองจึงไม่สูญหายไปเพราะสุรา

ครูได้รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕ (รัชกาลที่ ๙) ได้เหรียญจักรพรรดิมาลา เมื่อปี ๒๔๙๖ และเหรียญตราชั้นสุดท้ายที่ท่านได้รับคือ ตติยาภรณ์มงกุฎไทย และจตุรถาภรณ์ช้างเผือก

ถ่ายที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่ออายุ ๗๖ ปี

ในสมุดบันทึกราชการของครูมีตอนหนึ่งแจ้งไว้ชัดเจนว่า ครูได้เข้าประกวดแข่งขันปี่พาทย์และประชันปี่ กรรมการตัดสินเสมอกัน และได้รับปี่ชวางาช้างไว้เป็นรางวัล ๑ เลา ปี่ที่ว่านี้ก็อยู่ต่อมาจนทุกวันนี้ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า มิได้มีการบันทึกไว้โดยละเอียดว่า ประชันฝีมือที่ไหน ประชันกับใคร และใครเป็นผู้ให้รางวัล ถามทางบ้านดูก็ไม่มีใครทราบ ประมาณเอาว่า คงได้รางวัลนี้ก่อนที่จะย้ายมาอยู่กรมศิลปากร

หลังจากที่ครูเกษียณอายุแล้ว ทางวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากรได้เชิญครูมาเป็นอาจารย์พิเศษ สอนดนตรีต่อมาอีกเป็นเวลาถึง ๑๙ ปีติดต่อกัน ณ ที่นี้ครูได้ถ่ายทอดความรู้ความสามารถไว้เป็นผลงานมากมายดังจะได้บรรยายต่อไป และช่วงที่อยู่วิทยาลัยนาฏศิลป์นี้เอง ที่ผู้เขียนจะต้องขอเน้นไว้ในที่นี้ว่า เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของชีวิตครู เพราะครูได้บันทึกผลงานไว้เป็นเทปเพลงไทยมากที่สุดในช่วงเวลานี้ นอกจากนี้ความสามารถของครูที่ทำงานให้แก่ราชการนั้น ได้แสดงให้เห็นว่า " คนที่ว่าเป็นศิลปินแม้จะเข้าสู่วัยชราแล้วก็ตาม ศิลปินนั้นก็ยังคงมีความสามารถอยู่เป็นอันมาก ความชราไม่ได้ทำให้คนอย่างครูเทียบหย่อนฝีมือลงเลย การที่ทางการจ้างคนอย่างครูไว้จึงคุ้มค่าที่สุด "

อุปนิสัย

ครูเป็นคนสุภาพเรียบร้อย ใครได้พบได้พูดจาด้วยจะรู้สึกว่าท่านเป็นกันเอง น่าคบหาสมาคมด้วยเป็นอย่างยิ่ง ทุกอิริยาบถของท่านมีความสำรวม

เรียบร้อยเป็นผู้ดี ไม่เคยแสดงท่าทีอวดตัวว่าเป็นคนเก่งให้ใครเห็นเลย บางครั้งผู้เขียนพบท่านยังไม่ทันจะไหว้ท่านก็ชิงไหว้เสียก่อน ทั้ง ๆ ที่ผู้เขียนมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับลูกของท่าน

เมื่อคุยกันถึงเรื่องเก่า ๆ ครูจะพูดถึงเจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ด้วยความเคารพมาก ครูว่า ท่านเจ้าคุณเป็นคนสอนให้ตัดลิ้นปี่ เริ่มตั้งแต่หาใบตาลก็ต้องเลือกกันอย่างพิถีพิถัน เคยเดินหาใบตาล กว่าจะได้ต้นที่ถูกใจก็เดินเสียเหนื่อย ท่านหยิบกลักไม้ไผ่เล็ก ๆ ให้ดู แล้วบอกผู้เขียนว่า **"นี่กล่องใส่ลิ้นปี่ ผมขะโมยของเจ้าคุณครูมา"** รู้สึกว่าท่านภูมิใจของสิ่งนี้มาก ครูบอกว่าท่านเจ้าคุณตัดลิ้นปี่เก่งนัก แต่ละลิ้นจะเป่าได้ทนเป็นพิเศษ มีกรรมวิธีที่จะทำให้เบาแรงเวลาเป่า ถ้าจะเป่าเสียงบนก็ทำอย่างหนึ่ง เป่าเสียงล่างก็ตัดลิ้นปี่อีกอย่างหนึ่ง เรื่องเทคนิคการตัดลิ้นปี่นี้จะอ่านได้จากข้อเขียนของครูบุญช่วย โสวัตร ศิษย์เอกคนหนึ่งของท่าน

เมื่อถามครูว่า เจ้าคุณครูเคยชมเชยฝีมือเป่าปี่ของครูว่าอย่างไรบ้าง ครูตอบว่า **"ท่านไม่เคยชมผมหรอกครับ ท่านว่าผมดัดจริตเก่งเป่าปี่"**

คุณเกรกฏ หลักเพชร อดีตนักเขียนค่ายสยามรัฐ เล่าเรื่องอุปนิสัยของครู ไว้ในหนังสือเอกลักษณ์ไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ว่าครูเทียบไปต่อปี่ที่บ้านเจ้าคุณครูทุกวันแม้น้ำจะท่วมก็ไป เมื่อไปถึงตอนเช้าวันหนึ่งก็พอดีกับพระยาเสนาะดุริยางค์เห็นท่อนไม้ลอยตามน้ำมา ท่านจึงส่งผ้าขาวม้าของท่านให้ผลัด ครูเทียบรับผ้าขาวม้ามาโพกศีรษะแล้วลุยน้ำแค่อกไปตาม

เก็บท่อนไม้มาให้จนได้ เจ้าคุณครูว่าทำไมนอกรีต ไม่เอาผ้าขาวม้าผลัด ครูเทียบตอบว่า ของครูไม่ว่าจะเป็นผ้าขี้ริ้วหรือไม่ก็ตามต้องบูชาทุกอย่าง พระยาเสนาะดุริยางค์จึงปรารภว่า เปียกหมดแล้วอย่างนี้จะเป่าปี่ได้อย่างไร ครูเทียบตอบไปทันทีว่า วันนี้ไม่เป่า

ครูเทียบเป็นคนร่าเริง คุยสนุก ชอบพูดจาเล่นหัวเป็นประจำ กับครูสอน วงฆ้อง และครูพริ้ง ดนตรีรส พบกันที่ไรต้องมีเสียงคุยล้อเลียนหรือไม่ก็ต่อยกันเล่น ๆ มาจนกระทั่งตายจากกันไป ผู้เขียนยังจำได้ก็เมื่องานครูสอน วงฆ้อง ซึ่งจัดงานพระราชทานเพลิงศพที่วัดระฆังโฆสิตาราม พอถึงเวลาใกล้จะพระราชทานเพลิง ท่านก็ชวนครูพริ้ง ดนตรีรส ครูพริ้ง กาญจนผลิน ขึ้นนั่งบนเตียงที่จัดไว้ เพื่อเตรียมเป่าปี่บัวลอย โดยครูอีกสองท่านเป็นคนตีกลอง ท่านยกมือขึ้นจบเหนือศีรษะ ทำปากขมุบขมิบอยู่ชั่วครู่ แล้วรำพึงออกมาพอได้ยินว่า **"เหลือกันอยู่เท่านี้แล้ว เอาละนะจะทำให้"** แล้วเสียงปี่กลองก็ดังขึ้น ครูเป่าปี่ไปด้วยตาที่แดงก่ำ ผู้เขียนนึกว่าท่านเมาเหล้า

ความจริงแล้วครูเทียบไม่เคยดื่มเหล้าเลย แม้เวลาเข้าสังคม มีผู้รินให้ท่านดื่ม ท่านก็ไม่ปฏิเสธ แต่ทำเป็นดื่มให้เห็น บุหรี่นั้นท่านเคยสูบเกล็ดทองหรือบางทีก็กรุงทอง แต่บางทีก็เปลี่ยนเป็นยามวนใบตอง ครูเป็นคนไม่ทำบาป ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เรื่องนี้ท่านเอาจริงเอาจังมาก และอบรม

ให้ลูก ๆ ทุกคนปฏิบัติตาม ครูมีแปรงทาสีขนอ่อน ๆ อยู่ประจำบ้าน เวลามดเดินแถวเป็นทางยาว ท่านจะใช้แปรงปัดมดเหล่านั้นเบา ๆ สำหรับครูเทียบแล้ว ดีดีที เป็นของที่ครูไม่ใช้เลย

เคยมีลูกศิษย์เอาปลาเป็น ๆ ไปให้ครูเทียบทำกับข้าว ครูก็รับไว้ขอบอกขอบใจเขา พอเจ้าของปลากลับบ้าน ท่านก็เอาปลาไปปล่อยลงแม่น้ำ

อาหารที่ครูรับประทาน เป็นอาหารง่าย ๆ ไม่พิถีพิถัน ครูว่าไปงานไหน ข้าวราดแกงจานเดียวก็พอแล้ว ครูชอบรับประทานผัดปูทะเล แต่ต้องทำมาเสร็จแล้วครูจึงจะรับประทาน ถ้าเอาปูเป็น ๆ มาให้ท่านจะไม่รับประทาน อาหารของโปรดอีกอย่างหนึ่งของครู คือ พริกไทยสดผัดกับหมูสับ

อาจารย์ประเวช กุมุท เคยเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เดินไปด้วยกันเห็นครูเก็บของที่พื้นดินขึ้นมาเป็นเศษเหล็ก บอกว่าเหล็กนี้ดี อีกไม่กี่วันต่อมา ครูก็เอาเหล็กท่อนนั้นมาอวด เหล็กที่เก็บได้นั้นกลายเป็นไม้แคะหูไปเรียบร้อยแล้วด้วยฝีมือของครู

สิ่งที่ครูไม่เคยคุยเลย ก็คือเรื่องการเป่าปี่ประชันฝีมือ หรือปฏิกิริยาของคู่ต่อสู้ที่เคยขับเคี่ยวกันมา ไม่ว่าท่านจะชนะใครต่อใคร ทานไม่เคยพูดเลย เพราะครูไม่เคยอวดตัวของครูเลยว่าเป็นคนเก่ง แม้แต่ลูกของท่านเองท่านไม่เคยอวดใครว่ามีลูกเป่าปี่ดี

คุณสว่าง เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ครูเป็นคนใช้สตางค์ดีไม่เปลือง แต่ไม่ถึงกับขี้เหนียว บางทีมีคนขอครูก็ให้ และครูเป็นคนใจบุญ ชอบทำบุญทำทานเสมอ

อุปนิสัยของครูนั้น ท่านผู้อ่านจะได้ทราบอีกเมื่อถึงตอนที่ขึ้นหัวข้อเรื่องว่า "คำพูดและข้อคิดเห็นของครูเทียบ"

ความสามารถและผลงาน

ความสามารถและในการดนตรีของครูนั้น กล่าวได้ว่า ท่านเป็นผู้มีความสามารถเป็นเยี่ยม มิใช่แต่เรื่องของปี่อย่างเดียวเท่านั้น แต่ครูยังสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ทุกชนิด อย่างที่เรียกกันในหมู่นักดนตรีไทยว่า "**เป็นรอบวง**" ครูตีระนาด ฆ้อง สีซอ ตีเครื่องหนัง ได้อย่างคล่องแคล่ว ท่าทางของครู เวลาตีระนาดทุ้มนั้นน่าดูมาก เพราะมีบทหลอกล่อ หยอกล้อกับ ระนาดเอก อย่างสนุกสาน

ครูมีความสามารถในการทำปี่ กลึงด้วยตัวเอง โดยใช้เครื่องมือราคาไม่กี่บาท ผลงานของครูก็ออกมาดีเสมอ มิใช่แต่ทำไม้ท่อน ๆ ให้เป็นปี่เท่านั้น หากยังสามารถแก้ไขปี่ที่ผู้อื่นทำไว้ไม่ดีให้กลับกลายเป็นปี่ที่ดีได้อย่างน่าอัศจรรย์ ชิ้นส่วนทุกอย่างอันเป็นส่วนประกอบของปี่ และของที่ใช้กับปี่ เช่น กำพวดท่านก็หลอมโลหะด้วยตนเอง และเจาะรูกำพวดด้วยตนเอง จากเครื่องมือราคาเพียงไม่กี่ร้อยบาท ที่ท่านซื้อมาจากนายฉัตร (บุตรขุนสำเนียงวิเวกวร) ท่านก็สามารถกลึงปี่ในขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ เป็นผลงานชิ้นเยี่ยมที่ท่านทำอย่างสุดฝีมือ

มีนักดนตรีที่เป่าปี่ชำนาญแล้วคนหนึ่ง ซื้อปี่ใหม่มาแล้วเป่าไม่ได้เสียงที่ถูกต้อง จึงนำปี่นั้นมาให้ครูเทียบแก้ไข ครูเทียบเป่าให้ดูว่าปี่นั้นมิได้

เสีย เป่าได้ดีครบทุกเสียง เป็นแต่ว่าต้องรู้จักวิธีผ่อนลม ใช้ลมให้พอเหมาะพอดี ประสานงานกับนิ้วมือที่เปิด ปิดรูที่เลาปี่ ก็เป่าได้ไพเราะ เมื่อนักดนตรีผู้นั้นนำมาทดลองเป่าอีกก็เป่าไม่ได้อยู่นั่นเอง แสดงว่าครูมีเทคนิคในการเป่าปี่อย่างยอดเยี่ยมจริง ๆ ที่หลายคนทำตามอย่างท่านไม่ได้ ท่านสามารถเป่าปี่ที่สร้างขึ้นมาไม่สมส่วน ให้เกิดเป็นเสียงปี่ที่ไพเราะได้อย่างน่าพิศวง

ครูเป็นคนฉลาด หัวไวจำเพลงได้เร็ว และแม่น ครูเล่าว่า หัดปี่ในกับเจ้าคุณครู แต่ปี่มอญนั้นไม่เคยหัด อาศัยจำจาก "ปู่ไว" คนปี่มอญที่อยู่ข้างบ้านเจ้าคุณเสนาะ ฯ (บางไส้ไก่) แล้วก็เป่าปี่มอญได้ บางครั้งครูจะไปเล่นเพลงใหม่ ๆ แต่ต้องเป่าปี่หรือขลุ่ยเพลงใหม่นั้น ท่านก็เปิดเทปฟังบทเพลง ฟังเพียง ๒ เที่ยวท่านก็เป่าเพลงนั้นได้อย่างดี และท่านยังพูดติดตลกว่า "**ผมต่อเพลงนี้จากครูแถบ**" (๒๔)

เมื่อครูไปเป่าปี่ประชันวง ที่วังบางขุนพรหม พ.ศ. ๒๔๖๖ นั้น กรรมการตัดสินให้ครูเทวา ฯ ได้ที่ ๑ ชั้นตรี ครูเทียบได้ที่ ๒ ชั้นโท แล้วทูนกระหม่อมบริพัตรประทานเงินคนละ ๑ ชั่ง เท่ากัน เรียกว่าเก่งมากทั้งคู่

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ สมเด็จพระปิตุฉาเจ้า สุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี สิ้นพระชนม์ พระศพตั้งที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ครูได้ไปทำหน้าที่เป่าปี่ทุกคืน บางคืนมีการสวดคฤหัสถ์ปี่ ครูก็เป่าปี่เป็นตัวตุ๊ย ร่วมกับครูเทวา ฯ ท่านครูจางวางทั่ว และเจ้าคุณเสนาะดุริยางค์ รวม ๔ คน

---

๒๔. คำว่าแถบ ครูหมายถึงแถบบันทึกเสียง

ทูลเกล้าฯ ถวายปี่ในที่ครูทำเอง ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน
เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

ต่อจากงานพระศพสมเด็จพระปิตุฉา ฯ ไม่นานนัก ครูได้ไปเป่าปี่ประชันวงเครื่องสายปี่ชวา ที่วังบ้านดอกไม้ อันเป็นวังของพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้เขียนคาดว่าคงจะเป็นงานนี้เอง ที่ครูชนะที่ ๑ และได้รางวัลปี่ชวาทำด้วยงาช้างมา ๑ เลา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ครูเทียบได้ไปถวายคำแนะนำวิธีการเป่าปี่แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ที่พระตำหนักทักษิณราช-นิเวศน์ และได้ทำปี่ขึ้นเลาหนึ่งทูลเกล้า ฯ ถวาย ณ พระราชวังไกลกังวล เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๗ ผู้เขียนยังได้เห็นพระเจ้าอยู่หัวทรงลองเป่าปี่เลานั้น เรื่องนี้เป็นความภูมิใจสูงสุดในชีวิตครู

ครูเทียบ เคยไปเผยแพร่วัฒนธรรมเพลงไทยหลายแห่งในต่างประเทศ อาทิ อินโดนีเซีย พม่า ลาว เยอรมัน และญี่ปุ่น มีฝรั่งได้เห็นได้ฟังฝีมือของท่านแล้ว ติดตามมาเรียนเป่าปี่กับท่านถึงบ้านหลายคน แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในเพลงปี่ของท่านนั้น ผูกใจคนได้แม้แต่ฝรั่งซึ่งอยู่ห่างไกลถึงต่างทวีป ก็ยังหลงเสียงปี่ของท่าน

ผลงานเพลงปี่ของครูนั้น น่าเสียดายที่เราไม่ได้ฟังผลงานเมื่อครั้งท่านยังหนุ่ม ๆ เพราะไม่มีเครื่องบันทึกเสียง ในสมัยนั้นครูเคยเป่าปี่ออกอากาศวิทยุ มาตั้งแต่ยังมีสถานีวิทยุแห่งแรกอยู่ที่พระราชวังพญาไท (คือโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าปัจจุบัน) เมื่อผู้เขียนปรารภเรื่องเสียดายที่ไม่มีเทปอัดไว้ ท่านก็พูดกับผู้เขียนว่า

"อย่าไปเสียดายเลยครับ ตอนนั้นผมยังเด็กอยู่ ไม่มีความรู้อะไร" ซึ่งเป็นการพูดอย่างถ่อมตัว ตามอุปนิสัยของท่าน

ผลงานเพลงปี่และขลุ่ยของครูเทียบนั้น มีอยู่มากมาย ยังไม่สามารถรวบรวมได้หมดให้ทันการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพราะกระจัดกระจายอยู่หลายแห่ง ยิ่งเป็นสมัยอัดเสียงกับ นาย ต. เง๊กชวน แล้ว ไม่มีการเขียนชื่อคนเป่าปี่ เป่าขลุ่ยไว้เลย เพราะเป็นเรื่องต้องห้ามของกรมศิลปากร ตามที่เล่ามาแล้ว แต่ทราบดีว่าครูชอบเป่าปี่ร่วมกับวงครูพริ้ง ดนตรีรส เพราะฉะนั้น เพลงที่อัดเสียงไว้กับห้าง ต. เง๊กชวน หากวงใดเป็นวงครูพริ้งตีระนาด เสียงปี่และขลุ่ยก็มักเป็นฝีมือครูเทียบ

สมัยเมื่อ ศ.จ.สมภพ ภิรมย์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้รวบรวมผลงานของผู้มีฝีมือในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ครูได้บันทึกเสียงเพลงไว้ที่ห้องอัดเสียง "นวลน้อย" มีรายการดังนี้

เดี่ยวปี่กราวใน	หกบท
พญาโศก	นกขมิ้น
สารถี	เชิดนอก
แขกมอญ	ต่อยรูป
ทยอยเดี่ยว	ทะแย
พันธุ์ฝรั่ง	บัวลอย สรหม่าแขก

ผลงานของครูที่ร่วมมือกับครูประสิทธิ์ ถาวรก็มีอยู่ไม่น้อย ส่วนมากเป็นผลงานของคณะ ***"สิทธิถาวร"*** มีเพลงการะแวก และเดี่ยวขลุ่ยเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา โดยมี *นายลอย รัตนทัศนีย์* เป็นผู้ขับร้อง ส่วนผลงานของครูที่เป่าปี่ชวาไว้ ก็มี โหมโรงเรื่องชมสมุทร เพลงถอนสมอเถา (อาจารย์เจริญใจ ขับร้อง) เพลงทยอยเขมรเถา เหราเล่นน้ำเถา (บันทึกกับวงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สุรางค์ ดุริยพันธ์ ขับร้อง) เพลง

ที่เอ่ยชื่อมานี้ จะหาฟังได้ที่ห้องสมุดดนตรี ทูนกระหม่อมบริพัตร หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพ ฯ

หลายคนอาจจะนึกว่าครูไม่ชอบฟังเพลงฝรั่ง ปรากฏว่าครูก็ชอบฟังเพลงคลาสสิค ของฝรั่งเหมือนกัน ครูว่า *"มันมีลูกอะไรดี ๆ คล้ายเพลงไทย"* ส่วนเครื่องดนตรีสากลนั้น ท่านบอกว่าชอบเสียง **ไวโอลิน** กับเชลโล่ ส่วนเสียง วิโอล่านั้นครูบอกว่าไม่ชอบ

เมื่อครั้งครูไปเป่าปี่ที่เยอรมัน ในงาน **รัวห์เฟซท์บีเล่ ๗๐ ที่เมือง**เร็คลิวเฮาเซ่นนั้น ครูทำชื่อเสียงให้เมืองไทยมาก มีคนมาห้อมล้อมครู ขอจับมือ ขอลายเซ็นกันให้วุ่นไปหมด ครูเล่าว่าไม่ได้หัดเซ็นชื่อภาษาฝรั่ง ก็เซ็นเป็นภาษาไทยให้เขาไป จนเมื่อไปอินโดนีเซียครั้งต่อมาจึงได้หัดเซ็นชื่อภาษาฝรั่งไปด้วย ซึ่งก็หัดอยู่ ๒–๓ วัน

คำพูดและข้อคิดเห็นของครูเทียบ

ได้มีผู้บันทึกคำพูดของครูไว้หลายครั้ง พอที่จะนำมาประมวลไว้ในประวัติของครูได้ หลายตอนด้วยกัน

ที่ธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๖–๒๕๑๗ ครูพูดไว้กับ *ม.ล. ธีรบุตร สุขสวัสดิ์* หลายตอนเช่น

"ดนตรีไทยที่ว่า ไม่เข้ากับยุคสมัย ยืดยาดนั้นไม่จริง เพราะถ้าเปรียบเทียบกับสากล เขาก็มีช้ามีเร็ว เช่นกัน อีกนัยหนึ่งจะว่าดนตรีของเราเล่นช้าไม่ได้ เพราะนั่นเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเรา"

"การส่งเสริมในปัจจุบัน เมื่อมีโรงเรียนสอนทางด้านดนตรีก็มีความจำเป็น จะต้องเรียนหนังสือไปด้วย รู้สึกว่าสองอย่างนี้แสลงกัน

ถ้ากำลังเรียนอยู่ มีเสียงดนตรีดังก็เสียสมาธิ อยากจะให้สองแห่งอยู่ห่างกันพอสมควร"

"การผสมวง โดยเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมกับเครื่องดนตรีไทยนั้น ไม่เห็นด้วย เพราะต่างหลักนะกัน ทำให้เสียงไม่เหมือนของไทยแท้ ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ชอบเครื่องดนตรีตะวันตก แต่ชอบฟังเมื่อเล่นของตะวันตกล้วน ๆ และเล่นของเราล้วน ๆ...."

"อนาคตของดนตรีไทย คิดว่ายังคงอยู่ต่อไป แต่ไม่ทราบว่าเปลี่ยนไปแค่ไหน แม้แต่เครื่องสายปี่ชวา นับวันจะมีน้อยลง"

"ดนตรีไทยของเรา ควรบำรุงให้ดีขึ้น โบราณท่านมีอะไรมาบ้างแล้ว ก็ควรจะรักษาเอาไว้ ถึงแม้จะไม่สามารถทำให้ได้เหมือนเดิมถึง 100% ก็ขอให้ได้เพียง 80% ก็พอ"

ที่เยอรมัน ครูมองดูต้นไม้ข้างทางที่รถแล่นผ่าน แล้วบอกกับคุณเสถียร จันทิมาธร ว่า

"สวยจริง แต่ละต้น มันขึ้นของมันตามสบาย ไม่ดัดจริตเลยแม้แต่น้อย" นี่คือปรัชญาชีวิตของครู ที่ลึกซึ้งเอาการ

เมื่อมีใครยกย่องว่าครูเป่าปี่เป็นที่หนึ่ง ก็จะตอบว่า

"จริงครับ ที่มายกย่องนั้น ผมก็ภูมิใจ แต่จะให้เป็นที่หนึ่งนั้นอย่าพูดเลยครับ....ผมขอความกรุณา เมื่อเขาตายกันหมดแล้วเหลือผมคนเดียว ทีนี้ละหนึ่งแน่ละครับ"

กับเอนก นาวิกมูล เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๘ เอนกถามครูว่า *"ภรรยาครูชื่ออะไรครับ"* ครูตอบว่า

"ชื่อสว่าง (หัวเราะ) *เขานี่แหละ เป็นคู่ทุกข์คู่ยากกันมาตั้งแต่*

ผมอายุ 27 เขาเคยเป็นนักร้อง อยู่วังบางขุนพรหม ทูนกระหม่อม กรมพระนครสวรรค์โปรดมาก แล้วผมก็หักโค่นเขามาเสียตั้งแต่อายุนั้น"

กับผู้เขียนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ตอนไปเยี่ยมครูที่บ้าน ผู้เขียนถามว่า "ครูครับปี่นี้เป่าได้กี่เสียง บางคนว่า ๑๖ บางคนว่า ๒๔ บางคนว่า ๓๒ เสียง" ครูตอบว่า

"พูดง่ายเป่ายากครับ ผมไม่เคยนับสักที มันอยู่ที่ปากครับ"

มีอยู่ตอนหนึ่ง ผู้เขียนซื้อขลุ่ยของเก่าสวยมากมาสามเลา เป็นขลุ่ยงาสองเลา และปุ่มไม้ประดู่ ๑ เลา ใส่หีบไม้เนื้อแข็งอย่างโบราณ มีหูหิ้วโก้มาก ความที่อยากจะอวดครูว่ามีของเก่า จึงเอาไปให้ครูดูที่กรมศิลปากร ท่านเปิดหีบออกดู แล้วพูดว่า

"ใช่แล้ว ใช่แล้ว มาอยู่นี่เอง หายไปจากกองการสังคีตนี่ตั้งหลายปี" ผู้เขียนตกใจหน้าซีด เพราะซื้อมาแพงหนักหนา มากกว่าเงินเดือนทั้งเดือน ท่านมองหน้าผู้เขียนแล้วยิ้ม *"รีบเอากลับบ้านเถอะครับ... ถ้าช้า เดี๋ยวหายแน่"* พูดแล้วท่านก็หัวเราะ แล้วก็ลองเป่าดู *"อันไม้ปุ่มนี้ดีที่สุดครับ กินลมน้อยเสียงดี อันงาเลาใหญ่นี่กินลมมาก งาเลาเล็กนี่เสียงดีกว่า"*

อีกนานหลายเดือนพบครูอีก ท่านก็ถามว่า ขลุ่ยสามเลานั้นยังอยู่หรือเปล่า แล้วพูดว่า

"เดี๋ยวนี้ เขาใช้ท่อแอสซีล่อนทำขลุ่ยกันแล้ว ขลุ่ยไม้ก็หาดียาก ขลุ่ยงาเห็นท่าจะทำไม่ไหวแล้ว หางาช้างยากเข้าทุกวัน ถึงรุ่นลูกคุณหมอ ซักวันคงมีคนมาเช่าเอาไปเป่าออกงานโก้ ๆ"

ครั้งหนึ่งผู้เขียนถามครูเทียบว่า "ตั้งแต่ครูโตมาจนอายุ ๗๐ กว่าแล้วนี่ ครูว่าใครเป่าปี่เก่งที่สุดครับ ถ้าไม่นับครู"

"พระอภัยมณีซีครับ ผมอยากพบท่านจังเลย แหม ตอนนางละเวงควบม้าหนีนะครับ พอพระอภัยเป่าปี่เท่านั้นแหละ ถึงหยุดม้ารำพึงเลยว่า ถ้ามัวหลงเสียงปี่ต้องมีผัว....(หัวเราะชอบใจ)*....แหม ไอ้ผมละก็อยากจะเก่งอย่างนั้นบ้าง มันก็ไม่มีปัญญา...."*

ศิษย์ครูเทียบ

ครูเป่าปี่กลองผีมือดีมาตั้งแต่อายุ ๒๐ กว่าๆ และเล่นดนตรีได้รอบวง แม้จะมีลูกชายหญิงถึง ๑๒ คน ครูก็ไม่เคยคิดจะตั้งวงดนตรีของตนเอง ใครมาขอต่อเพลงครูก็บอกให้ ไม่เลือกที่รัก มักที่ชังแต่อย่างใด ศิษย์ของครูรุ่นเก่าก่อนนั้นสืบไม่ได้ว่ามีใครบ้าง บางคนก็ถึงแก่กรรมไปแล้วก็มี เท่าที่สืบหามาได้ก่อนเขียนหนังสือก็มีหลายคน เช่น ***ผวน บุญจำเริญ ประกิจ คำประเสริฐ, ชาลี คูหาเพชร, สมนึก บุญจำเริญ*** (อยุธยา) ***คุณสะอิ้ง*** (กองทัพเรือ) ***คนึง คงสมจิต*** ทนายความอยู่การไฟฟ้าวัดเลียบ ***ม.ล.สุรักษ์ สวัสดิกุล*** กรมศิลปากร ***รังสี เกษมสุข*** อาจารย์โรงเรียนสาธิตประสานมิตร ***อนันต์ สมฤทธิ์*** อาจารย์วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ ***สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์*** อาจารย์ มศ.ว. ปทุมวัน ***กฤษณ์ แตงอ่อน, นันทวัฒน์ วังศพ่าห์*** หน่วยรบพิเศษป่าหวาย ***ธีรศักดิ์ งามปลั่ง*** องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ***วิเชียร อ่อนละมุน*** วิทยาลัยครูจันทรเกษม ***สุรพล หนูจ้อย, เสรี ขึ้นจิ๋ว*** และ ***บุญช่วย โสวัตร*** สามคนหลังนี้อยู่ที่กรมศิลปากร และยังมีบุตรชายอีก ๓ คน คือ คุณ ***ทวี ทวีป*** และ ***ป่น คง***

ลายทอง เทียมเทพ สุขเสียงศรี กรมประชาสัมพันธ์ และคนสุดท้ายที่จับมือให้ แต่ยังต่อเพลงไม่ได้มาก ชื่อ *"จักราวุธ"* เป็นนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

หากผู้เขียนขาดชื่อของศิษย์ครูท่านหนึ่งท่านใดไป ขอได้โปรดให้อภัยด้วย ที่มิได้นำชื่อของท่านมาตีพิมพ์ไว้ ให้เป็นเกียรติยศแก่ครู เพราะสุดปัญญาที่จะค้นคว้าได้หมด ด้วยครูนั้นสอนให้คนเป่าปี่มานานเกือบ ๕๐ ปี หรือครึ่งศตวรรษนั้นทีเดียว

วาระสุดท้ายของครู

ครูเทียบออกงานบนเวทีกรมศิลปากรครั้งสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดรายการดนตรีครูอาวุโสที่โรงละครแห่งชาติ ผู้เขียนเป็นโฆษกตลอดรายการนั้น แต่ลืมบันทึกวันที่ไว้ ผู้เขียนจำได้ว่า ครูเพิ่งกลับมาจากต่างจังหวัด อดนอนมาในรถทัวร์ตลอดคืน รายการดีดสีตีเป่านั้น เป็นรายการตอนบ่ายติดต่อไปจนค่ำ ผู้ที่มาขับร้องและบรรเลงเท่าที่นึกออกมี ครูอุสา สุคันธมาลัย (ร้องพม่าห้าท่อนและสี่บท) ครูเดี่ยวแขกมอญ อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน ร้องเพลงอกทะเล พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพลงอื่นๆก็มีทยอยนอก เพลงสี่บท ฯลฯ แล้วครูก็หายกลับบ้านไปก่อนเลิกงานได้ทราบว่าเหนื่อย งานอย่างนี้ แม้คนเป็นโฆษกเป็นหมอก็ใจไม่ดีตลอดรายการ เพราะรายการ *"ถนอมคนแก่"* แบบนี้เสี่ยงมาก ด้วยเราไม่อาจทราบว่า ครูจะเกิดป่วยขึ้นมาอย่างกระทันหัน ฉวยพลาดพลั้งไปท่านเจ็บตายลงก็จะต้องเสียใจไปจนตาย ทั้งยังได้กล่าวคำบูชาครูบาอาจารย์ที่ท่าน

ถ่ายกับภรรยา เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๔
ก่อนป่วยเข้าโรงพยาบาล

ช่วยคุ้มครองให้รายการดำเนินไปโดยเรียบร้อยตลอดรอดฝั่ง ต่อจากวันนั้นแล้วก็ได้พบครูอีกที่กรมศิลปากร ท่านบอกว่าหายเหนื่อยแล้ว

ต่อมาได้ทราบว่าครูเจ็บ ศิษย์ทั้งหลายก็ขอให้หยุดเป่าปี่ เพราะหมอตรวจพบว่าเป็นวัณโรคปอด ผู้เขียนไปเยี่ยมท่านที่บ้านสองครั้ง ท่านหอบยาฉีดยากินมาให้ดูกองโตเบ้อเร่อ ยังกราบเรียนท่านเลยว่าฉีดยาพวกนี้มาก ๆ ให้ระวังหูจะหนวก คนอายุมากแล้วฉีดมากไม่ดี น่าจะรักษาด้วยยารับประทานดีกว่า ครูก็ว่าหมดยาฉีดชุดนี้แล้ว จะกินแต่ยาเม็ดเท่านั้น แล้วท่านก็สบายขึ้น คุณบุญช่วย ยังไปรับตัวมานั่ง ๆ ดู ๆ ลูกศิษย์ ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นบางวัน แต่มิได้สอนและมิได้เป่าปี่อีกเลย ขณะเมื่อเจ็บก็นอนดูทีวี นอนดูมวยซึ่งครูชอบมาก บางทีครูก็จับซออู้มาสีเล่น พอเพลินใจ

ครูเจ็บเข้าโรงพยาบาลครั้งสุดท้าย วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ อยู่โรงพยาบาล ๒๒ วัน ออกมาวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๕ พบคุณบุญช่วยครั้งสุดท้ายเมื่อกลางเดือนมกราคม คุณบุญช่วยก็บอกว่าครูไม่พูดเสียแล้ว เจ็บคราวนี้หน้าบวม เพราะเป็นโรคไต เมื่อกลับมาอยู่บ้าน หมอชุษณะ มกรสาร และหมอเอื้อพงษ์ จตุรธำรง หมอนักดนตรี วงมหาวิทยาลัยมหิดล ยังติดตามมาดูแลถึงบ้าน

ผู้เขียนขึ้นไปราชการเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พบอาจารย์ประเวช กุมุท ท่านบอกว่ามีข่าวว่าครูเทียบถึงแก่กรรมมาแล้วหนหนึ่ง มีคนเรี่ยรายเงินส่งไปซื้อพวงหรีดให้ครู แล้วต่อมาก็มีเทเลกซ์แจ้งมาว่า ครูเจ็บหนัก เนื้อที่ก้นเป็นแผลเปื่อย เพราะไม่ได้ขยับเขยื้อน ยังมิได้ถึงแก่กรรมตามข่าวลือ

ค่ำวันที่ ๒๗ มกราคม ตอนหัวค่ำ อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ มีอาจารย์ประเวช เป็นต้น ไปรับประทานอาหารค่ำที่บ้านพักผู้เขียน ตำบลช้างเผือก เชียงใหม่ เรายังคุยกันถึงครูเทียบกันอยู่นาน โดยไม่ทราบว่าเมื่อเวลา ๑๘ นาฬิกาวันนั้น ครูได้จากพวกเราไปแล้วอย่างสงบที่บ้านของครูหลังวัดกัลยาณ์นั้นเอง

ครูมีชีวิตอยู่ในโลกนี้เป็นเวลานานถึง ๗๙ ปี ๕ เดือน ๒ วัน ได้ทำคุณงามความดีไว้ในโลกนี้เป็นอันมาก ชื่อเสียงของครูจะไม่มีวันจางหายไปจากเมืองไทยได้เลย เพราะครูเป็นคนเก่งและที่สำคัญที่สุด ครูเป็นคนดีจริง ๆ คืออย่างที่ไม่มีใครเทียบได้เลย.

พูนพิศ อมาตยกุล

โรงพยาบาลรามาธิบดี

๔ มีนาคม ๒๕๒๕

เอกสารอ้างอิง

๑. วังบางขุนพรหม	สูจิบัตรงานประกวดปี่พาทย์ ณ วังบางขุน-พรหม, พ.ศ. ๒๔๖๖.
๒. เสถียร จันทิมาทร	"สนทนากับครูเทียบ" ชุมนุมดนตรีไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงสยามการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๑๓.
๓. ม.ล. ธีรบุตร สุขสวัสดิ์	"ข้อคิดของครูเทียบ" หนังสืองานไหว้ครูดนตรีไทย อ.ม.ธ. หน้า ๑๓–๑๔ โรงพิมพ์พิฆเณศ, ๗ ก.พ. ๒๕๑๗.
๔. เอนก นาวิกมูล	"ประวัติครูเทียบ" เพลงยังไม่สิ้นเสียง สมาคมนิสิตเก่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๒๑–๑๓๘ โรงพิมพ์พิฆเณศ, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๘.
๕. กรมศิลปากร	นามานุกรมนักดนตรีไทย โรงพิมพ์คุรุสภา, พ.ศ. ๒๕๑๘.
๖. กรกฎ หลักเพชร	"ครูเทียบ คงลายทอง" เอกลักษณ์ไทย ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒, กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐.
๗. กรมศิลปากร	ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลป์ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, หน้า ๓๑–๓๔, พ.ศ. ๒๕๒๑.
๘. บรรลือ พงษ์ศิริ	"คำแนะนำของครูเทียบ" ดนตรีไทยอุดมศึกษา อ.ม.ธ. หน้า ๗๐–๗๗ โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๓ ธ.ค. ๒๕๒๑.

๙. เฉลิม ม่วงแพรศรี "ไปงานสัปดาห์ดนตรี" ดนตรีไทยอุดมศึกษา อ.ม.ธ. หน้า ๑๐๗–๑๑๒ โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๓ ธ.ค. ๒๕๒๑.

๑๐. พูนพิศ อมาตยกุล บทความประกอบการอภิปราย ชีวประวัติของครูเทียบ คงลายทอง ศูนย์สังคีตศิลป ธนาคารกรุงเทพ ฯ, พ.ศ. ๒๕๒๕.

๑๑. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ "วิเวกหวีดกรีดเสียง...." ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓ เล่มที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๕, หน้า ๒๖–๓๑, โรงพิมพ์เรือนแก้ว ๒๕๒๕.

ครูตัวอย่าง

สถาบันครู เป็นสถาบันหนึ่งที่รับผิดชอบและมีอิทธิพลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เป็นสถาบันที่มีเกียรติมาแต่สมัยโบราณ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นครูจะได้รับการเคารพและยกย่อง เป็นปูชนียบุคคล เมื่อบุคคลในครอบครัวเป็นศิษย์แก่ผู้ใด สมาชิกคนอื่น ๆ ก็จะพลอยให้ความเคารพและเกรงใจไปด้วย ที่สำคัญก็คือ ให้ความเคารพและเกรงใจด้วยความจริงใจ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่แปลกสำหรับในปัจจุบัน เพราะปัจจุบันมักจะพบว่า ผู้เป็นศิษย์เมื่อพบครูของตน ก็ทำความเคารพไปตามหน้าที่ของตนและตามคำสั่งสอนของครูเท่านั้น แต่ในใจจะรู้สึกอย่างไรนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ส่วนครูนั้น ก็นับว่าไม่แพ้ศิษย์ เรื่องจะพยายามทำหน้าที่ของความเป็นครูให้ขยายอาณาเขตกว้างขวางออกไปภายนอกสถานศึกษานั้น คงจะหายาก แต่ก็นับว่าสังคมไทยยังโชคดี ที่ยังพอมีครูที่ทำหน้าที่ของความเป็นครูจริง ๆ อยู่บ้าง มิฉะนั้นสังคมไทยเรา อาจจะเลวร้ายยิ่งกว่านี้มากมายนัก

คุณครูเทียบ คงลายทอง เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความเป็นครูอยู่ตลอดเวลา แม้จะอยู่ในสมัยใด ๆ ก็ตาม ท่านก็ยังรักษาความเป็นครูที่ดีของท่านไว้ได้จนตลอดชีวิต คุณครูเทียบ นับเป็นผู้ที่ปราศจากแล้วซึ่งสิ่งต่อไปนี้

๑. ฉันจะสอนเฉพาะศิษย์ของฉัน

๒. เธอไม่เคยเป็นศิษย์ฉัน ฉันสอนไม่ได้

๓. ทางของครูเธอ สู้ทางของครูฉันไม่ได้

๔. ศิษย์จะดีกว่าครูไม่ได้

ถ่ายที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่ออายุ ๗๖ ปี

๕. ศิษย์จะเรียนวิชาสำคัญ ๆ ต้องมีค่ากำนนราคาแพง ๆ

๖. ใครให้สินจ้างมากก็ให้ความรู้แก่ผู้นั้น

๗. ถ้าเธอไม่ดื่มสุรา เธอเป็นศิษย์ฉันไม่ได้

๘. เธอเรียนกับฉันแล้ว ห้ามเรียนกับครูผู้อื่น

๙. พวกเราต้องดีกว่าผู้อื่นเสมอ

๑๐. ฉันจะทำหน้าที่ในการเป็นครู เฉพาะในเวลาราชการเท่านั้น

ครูเทียบ คงลายทอง ละแล้วซึ่งสิ่งเหล่านี้โดยสิ้นเชิง พร้อมกันนั้นยังได้พยายามสืบทอดเจตนารมณ์นี้ให้ศิษย์ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันไปอีกด้วย

ในความเป็นครูของคุณครูเทียบ ท่านได้ประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ศิษย์ตลอดมา ทั้งด้านความประพฤติ การปฏิบัติในการศึกษา และการฝึกปรือฝีมือของตนเอง

ทางด้านความประพฤติ

คุณครูเทียบ คงลายทอง มีประวัติในด้านความประพฤติที่ยอดเยี่ยม สมควรยึดเป็นแบบอย่างแก่อนุชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี ความกตัญญูของท่านนั้นถือเป็นเลิศ แม้กระทั่งเศษใบตาลที่ตัดลิ้นปี่เสร็จแล้ว คุณครูยังสั่งแล้วสั่งอีกว่า "ต้องนำไปทิ้งที่โคนต้นไม้ หรือในที่อันสมควร เพราะเป็นสิ่งที่ให้คุณแก่เรา" นอกจากนี้ท่านยังเคยเล่าว่า ท่านได้ลุยน้ำไปเรียนเป่าปี่ กับเจ้าคุณครูพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) เจ้าคุณครูส่งผ้าขาวม้าให้เปลี่ยนแทนเสื้อผ้าที่เปียกน้ำ คุณครูไม่ยอมเปลี่ยน กลับนำขึ้นโพกไว้บนศีรษะ ยิ่งเรื่องการดูแลเอาใจใส่ต่อครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ด้วยแล้ว คุณครูจะเคารพเชื่อฟัง ประดุจผู้ให้กำเนิดทีเดียว คุณครูจึง

สมควรอย่างยิ่ง ที่จะได้รับหน้าที่ในการรักษาวิชาชั้นสำคัญ ๆ ไว้ จนประสบความสำเร็จ และเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิตของท่าน ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เช่น

- ไม่ดื่มสุรา และเครื่องดองของเมา
- ไม่เล่นการพนัน
- ไม่เที่ยวเตร่ในสถานที่อันไม่สมควร
- ไม่นินทาและให้ร้ายบุคคลอื่น
- รักษาศีล ฟังธรรม
- ประกอบกิจ อันเป็นกุศล และเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น
- ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ฯลฯ เป็นต้น

กิจวัตรที่คุณครูเทียบปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องของปี่

๑. ครูจะเป่าปี่ทุกวัน เว้นแต่เมื่อครูเจ็บป่วย และไปธุระ

๒. ตรวจและสำรวจลิ้นปี่ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ทุกเมื่อ

๓. คิดและค้นคว้าสูตรต่าง ๆ ในการสร้างปี่

๔. ลองปี่ทุกเลาที่มีอยู่เก่า และที่สร้างขึ้นมาใหม่

๕. ให้คำแนะนำแก่ทุก ๆ คนที่ไปหาความรู้จากท่าน

วิธีปฏิบัติตนของคุณครูเทียบ ในการให้การสอนแก่ศิษย์

ก่อนทำการจับมือให้แก่ศิษย์ คุณครูจะขอสัญญาจากศิษย์ ๓ ประการคือ

๑. ห้ามดื่มสุรา และเครื่องดองของเมา

๒. ห้ามเล่นการพนัน

๓. ให้หมั่นฝึกฝนอย่างจริงจัง

เมื่อศิษย์รับคำมั่นสัญญาแล้ว ครูก็จะจับมือให้ และให้คำแนะนำถึงแนวทางและวิธีปฏิบัติตนในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จนศิษย์เข้าใจแจ่มแจ้ง ครูก็จะดำเนินการสอนในวันเดียวกัน หรือวันถัดไป คุณครูเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา ถ้านัดไว้กับผู้ใดไม่ว่าจะเป็นศิษย์หรือคนอื่น ครูจะไปถึงที่นัดหมายก่อนเวลาเสมอ ถ้าผู้ใดขออนุญาตขอเรียนที่บ้าน ท่านก็จะสอนให้ที่บ้าน หรือถ้าใครขออนุญาตเรียนที่โรงเรียน ท่านก็จะสอนให้ที่โรงเรียนโดยไม่เกี่ยงงอน

ขั้นดำเนินการสอนของคุณครูเทียบ จะเป็นไปใน ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

๑. สอนโดยทางตรง

๒. สอนโดยทางอ้อม

สอนโดยทางตรง ก็คือสอนในเวลาราชการ ครูจะไม่สอนให้มาก จะสอนไปตามกำลังความสามารถของผู้เรียน แม้จะจำได้แล้ว ครูก็จะยังไม่ต่อให้ใหม่ จะปล่อยให้ศิษย์ฝึกฝน จนศิษย์สามารถจดจำได้จนขึ้นใจทีเดียว และในระหว่างทำการฝึกฝนอยู่นั้น ครูก็จะคอยแก้ไขข้อบกพร่องให้ตลอดเวลา พร้อมทั้งคอยสอดแทรกสิ่งดี ๆ ให้ด้วย

การสอนโดยทางอ้อมของครู คือ เมื่อศิษย์มีความสามารถพอที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยทางอ้อมได้แล้ว ครูก็จะเริ่มให้ศิษย์ฟังครูซ้อมเพลงบ้าง ฟังครูทดสอบเครื่องมือบ้าง บางครั้งก็ชวนให้ไปร่วมงานกับครูด้วย แต่ไม่ให้ทำอะไรเลย เพียงแต่นั่งฟังเฉย ๆ หรือให้ฟังผู้อื่นเขาบรรเลงบ้าง ครูจะ

ทำเช่นนี้ จนสังเกตเห็นว่าศิษย์คนนั้นมีประสบการณ์มากแล้ว จึงเริ่มฝึกให้และทดลองให้ปฏิบัติงานจริง ๆ

อีกสิ่งหนึ่งที่คุณครูเทียบปฏิบัติต่อศิษย์ ก็คือ จะอนุญาตให้ออกปฏิบัติงานได้เฉพาะศิษย์ที่ใช้ได้แล้วเท่านั้น ชั้นแรกครูจะคอยควบคุมไปเองก่อน ต่อเมื่อมีความมั่นใจแล้ว ครูจึงจะปล่อยให้ศิษย์ ปฏิบัติงานเองตามลำพัง ถึงแม้ว่าครูจะถูกตำหนิว่าไม่ค่อยมีลูกศิษย์ปรากฏในวงการดุริยางคศิลป์ ครูก็ยอมรับ ซึ่งยังจะดีกว่าปล่อยให้ศิษย์ที่ยังด้อยในฝีมือออกปฏิบัติในกาลอันไม่เหมาะสม

อีกสิ่งหนึ่งที่คุณครูเทียบยึดเป็นหลัก สืบทอดมาจากเจ้าคุณครูพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) ก็คือ ครูจะไม่ยอมปริปากชมศิษย์ หรือผู้ที่ครูให้การสอนเป็นอันขาด เพราะท่านถือว่า "คำชม" คือดาบที่คอยประหารชีวิตลูกศิษย์

ด้วยความสมบูรณ์แห่งความเป็นครู ของคุณครูเทียบ คงลายทอง ที่พยายามอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เจริญงอกงาม ทั้งด้านฝีมือ และด้านจิตใจ จึงนับเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครู ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังคำกล่าวประโยคหนึ่งที่ว่า

"จะดูครูให้ดูที่ศิษย์"

ที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้เขียนใคร่ขอให้เพื่อนครูทุกคน ควรพิจารณาให้ลึกซึ้ง เมื่อใดที่ประเทศชาติของเรา อุดมด้วยครูที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติเยี่ยง คุณครูเทียบ คงลายทอง แล้ว เมื่อนั้นคำกล่าวที่ว่า "ชาติกำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนา" นั้น ก็จะหมดไปจากสังคมไทย.

"ปี่กลาง"

ดนตรีในปรัชญา

เมื่อจะกล่าวถึงดนตรีในปรัชญานั้นจำเป็นต้องพาดพิงถึง สุนทรีย-ศาสตร์ (Aesthetics) ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของวิชาปรัชญาอันกล่าวถึง ความงาม ความไพเราะ และคุณค่าทางสุนทรีย์อื่น ๆ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความคิดและปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้นจนการตรึกตรองวัตถุสุนทรีย์ (Aesthetic Objects) ต่าง ๆ เช่น ภาพจิตรกรรม รูปปฏิมากรรม บทเพลง วรรณ-กรรม เป็นต้น

ศิลปะบริสุทธิ์นั้นอาจแบ่งได้หลายวิธี ในบทความนี้พอใจกับการแบ่งโดยใช้สื่อหรือตัวกลางแห่งการเข้าถึงค่าทางสุนทรีย์เป็นหลัก จึงอาจแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภทคือ

๑. โสตศิลป์ — เข้าถึงด้วยหู แขนงนี้มีดนตรีเป็นประธาน

๒. ทัศนศิลป์ — เข้าถึงด้วยตา แขนงนี้ประกอบไปด้วยจิตรกรรม ปฏิมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นประธาน

๓. วรรณศิลป์ — เข้าถึงด้วยภาษาและความหมาย

๔. ศิลปบูรณาการ — เป็นแขนง ที่รวบรวมทั้งสามแขนงไว้ด้วยกัน เช่น การแสดงโขน ละคอน เป็นต้น

แต่ไม่ว่าจะเป็นแขนงใด เราจำเป็นต้องยอมรับว่าศิลปะทุกประเภทล้วนเสนอคุณค่าทางสุนทรีย์ให้แก่เราได้ทั้งสิ้น ความไพเราะของดนตรี ความงามของภาพเขียน รูปปั้น ความซาบซึ้งในวรรณกรรม ความประทับใจในนาฏลีลา เหล่านี้หล่อเลี้ยงดวงจิตของมนุษยชาติมาตลอดทุกยุคทุกสมัย

ท่าการตรึกตรองของคุณค่าทางสุนทรีย์เหล่านี้ พาเรามาถึงปัญหาแรกทางสุนทรียศาสตร์ การวิเคราะห์ความคิดต่อไปนี้จะใช้ดนตรีเป็นตัวแทน

ความไพเราะของบทเพลงขึ้นอยู่กับตัวมันเอง หรือขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยภายนอกตัวของมัน ปัญหาเช่นนี้อาจพูดง่ายเข้าดังนี้ ถ้าท่านยืนยันว่าบทเพลงหนึ่ง ๆ ไพเราะสำหรับท่าน แต่ไม่ไพเราะสำหรับข้าพเจ้า หรือไพเราะในกาลเทศะหนึ่ง แต่ไม่ไพเราะในโอกาสอื่น ๆ อย่างนี้เท่ากับท่านยืนยันว่าความไพเราะของบทเพลงนี้ขึ้นกับเหตุปัจจัยภายนอกตัวมัน ซึ่งในทางปรัชญาเรียกว่า เป็นลักษณะอัตนัยนิยม แต่ถ้าท่านยืนยันว่าความไพเราะของบทเพลงเป็นสิ่งเด็ดขาดในตัวไม่ขึ้นกับโอกาส กาลเทศะ หรืออื่นใดซึ่งมิใช่ตัวมันเอง อย่างนี้เป็นลักษณะปรนัยนิยม

ความเห็นในสองความคิดนี้ดูก้ำกึ่งกันอยู่ ดูเผิน ๆ อัตนัยนิยมน่าจะเป็นไปได้มากกว่า การประโคมของชนเผ่าดั้งเดิมในประเทศไนจีเรีย คงไม่ใช่ความไพเราะอย่างที่นักดนตรีในกรมศิลปากรจะชื่นชมเป็นแน่ นั่นคือไพเราะสำหรับท่านแต่ไม่ใช่สำหรับข้าพเจ้า ประเด็นนี้แก้ได้ไม่ยาก นักปรัชญาหลายท่านถือว่า ดนตรีเป็นรูปหนึ่งแห่งการแสดงออกของความจริงอันติมะ หรือสัจธรรม ถ้าเป็นเช่นนี้การที่มนุษย์จะเข้าถึงคุณค่าของดนตรีก็ย่อมขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของแต่ละปัจเจกบุคคลด้วยเช่นกัน เปลโต้ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวกรีกที่มีชื่อเสียงยิ่งท่านหนึ่ง ถือว่าความงามเป็นคุณค่าปรนัยของโลกแห่งมโนคติ (World of Ideas) ศิลปินเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการหยั่งถึงความงามนี้ แล้วถ่ายทอดออกมาสู่โลกแห่งประสบการณ์ด้วยสื่อต่าง ๆ ของตัวเอง ดังนั้นความรู้สึกถึงความไพเราะของบทเพลงที่ต่างกันในแต่ละบุคคลย่อมไม่เป็นเครื่องตัดสินว่า คุณค่าทางสุนทรีย์นั้นเป็นอัตนัยแต่อย่างใด

แน่นอนว่าผู้ซึ่งไม่ชอบระบบอภิปรัชญาเช่นนี้ จะต้องคัดค้านและไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง คำคัดค้านมักจะเสนอให้มองโลกปัจจุบันซึ่งเร่งเร้าสับสนและเต็มไปด้วยการพัฒนาทางเทคโนโลยี การจะมัวแต่จมอยู่กับระบบอภิปรัชญาเก่า ๆ ซึ่งลึกลับและเป็นรหัสยนิยมอยู่กลาย ๆ เป็นเรื่องน่าขบขัน คำพูดประเภท "Heard melodies are sweet, but those unheard are sweeter" (บทเพลงซึ่งได้ยินนั้นก็เพราะอยู่แล้ว แต่บทเพลงที่ไม่ได้ยินนั้นกลับไพเราะยิ่งกว่าเสียอีก–John Keats) ถือได้ว่าไร้สาระ

ดังนั้นเราจะลองพิจารณาปัญหานี้ดูอีกครั้งหนึ่ง โดยไม่อ้างระบบอภิปรัชญาใด ๆ มารบกวน ศาสตราจารย์กีรติ บุญเจือ ราชบัณฑิตทางปรัชญาท่านหนึ่งกล่าวว่า "เสียงไม่สามารถให้ภาพชัดเจน แต่การไม่ให้ภาพชัดเจนนั้นเอง ทำให้ดนตรีสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขึ้นอย่างเต็มที่ตามความถนัด ความสนใจ และเบื้องหลังชีวิตของแต่ละบุคคล" คำพูดเช่นนี้ถ้าไม่คิดดูให้ดีจะเหมือนกับที่ว่า ความรู้สึกรู้สมในดนตรีขึ้นอยู่กับสรรพเหตุปัจจัยที่มีแอบแฝงอยู่ในแต่ละบุคคล ซึ่งอาจอนุมานต่อไปได้ว่าคุณค่าทางสุนทรีย์เป็นอัตนัย เพราะต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมิใช่ตัวมันเอง ข้าพเจ้าขอให้ย้อนไปอ่านคำพูดนั้นใหม่ ประโยคสำคัญที่จะข้ามไปมิได้ก็คือ "....ดนตรีสามารถกระตุ้น...." นี่เท่ากับดนตรีเป็นอะไรบางอย่างซึ่งไปปลุกความสำนึกใคร่ครวญ ความทรงจำ ความประทับใจ ของปัจเจกบุคคล แต่การไปกระตุ้นนี้เอง ดนตรีต้องมีลักษณะโครงสร้างปรนัยบางอย่าง ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสำนึกใคร่ครวญเฉพาะอย่างเช่นกัน เราคงต้องยอมรับว่า กราวนอกไม่อาจกระตุ้นสำนึกที่เศร้าโศกรันทด ในขณะที่พญาโศกไม่อาจกระตุ้นสำนึกแห่งความฮึกเหิม นี่แสดงว่าโครงสร้างปรนัยเฉพาะอย่างมีผลต่อสำนึกเฉพาะอย่างเช่นกัน

เพื่อให้ชัดเจนขึ้น ข้าพเจ้าจะเสนอโครงสร้างทางดนตรีบางอย่างประกอบการพิจารณา เพลงซึ่งจะเรียกได้ว่ากระตุ้นสำนึกเศร้านั้น มักประกอบไปด้วยคุณะต่อไปนี้

๑. จังหวะช้าเนิบ

๒. ช่วงห่างระหว่างเสียงแคบไม่กระโดด

๓. เสียงไม่กร้านโกร่งกร่างแต่สงบนุ่ม

จะเห็นได้ว่าลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ มีผลโดยตรงต่อสำนึกเศร้ารันทดเป็นอันดับแรกยิ่งกว่าสำนึกประเภทอื่น ๆ จากนี้สรรพเหตุปัจจัยที่แฝงอยู่ในแต่ละบุคคลจึงจะรับช่วงดำเนินงานต่อไป

ยิ่งไปกว่านี้ถ้าพิจารณาโดยลึกซึ้งจะเห็นได้ว่า ความประทับใจซึ่งเกิดจากการกระตุ้นของดนตรีนั้น มิได้เป็นอย่างเดียวกันโดยแท้กับภูมิหลังในชีวิตของปัจเจกบุคคลซึ่งเคยมีประสบการณ์นั้น ๆ เพลงเศร้าเพลงหนึ่งอาจกระตุ้นสำนึกของเราให้หวนระลึกถึงประสบการณ์ในอดีต ซึ่งพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักยิ่ง จนบังเกิดความสะเทือนใจในระดับหนึ่ง ปรากฏการณ์ตอนนี้ข้าพเจ้าขอเรียกว่าความประทับใจของบทเพลง แต่จะเห็นได้ว่าความประทับใจของบทเพลงซึ่งกำลังเกิดอยู่เดี๋ยวนี้ มิใช่อย่างเดียวกันโดยแท้กับความสำนึกแห่งการสะเทือนใจของข้าพเจ้าในอดีต เพราะข้าพเจ้ายังมีความชื่นชมกับความประทับใจของบทเพลงดังที่ว่า และอาจจะรับฟังได้ต่อไปอีกหลายต่อหลายครั้ง เพื่อความรู้สึกสุนทรีย์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่ความสะเทือนใจอย่างยิ่งที่เกิดกับข้าพเจ้าในอดีตนั้น ย่อมเกิดขึ้นได้เพียงครั้งเดียว และข้าพเจ้าไม่ต้องการให้เกิดขึ้นอีก ไม่ต้องการความรู้สึกในการสูญเสียอย่างนั้นอีกต่อไป

ข้าพเจ้าเชื่อว่าได้วิเคราะห์ ลักษณะทางปรนัยนิยมและอัตนัยนิยมทางดนตรีไว้พอสมควรแล้ว บทความสั้น ๆ ในหนังสืออนุสรณ์เช่นนี้ไม่อาจพาเราไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ทางสุนทรียศาสตร์ได้อีกมากนัก ดนตรีนั้นเป็นศาสตร์แห่งความงามที่ยิ่งใหญ่ซึ่งถ้าพูดก็ไม่รู้จบ ถ้าไม่พูดก็เหมือนพูด ต้องเข้าถึงด้วยประสบการณ์ตรงเท่านั้น ศิลปินทั้งหลายจึงนับได้ว่ามีโอกาสพิเศษกว่ามนุษย์อื่น ๆ ตรงที่ได้ลิ้มรสขั้นแรกแห่งความหลุดพ้นไปจากโลกแห่งปรากฏการณ์อันสับสน เราหวังได้ว่าดนตรีจะเป็นตัวแทนอารยธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งค่อยคลี่คลายไปสู่ความจริงสุดท้ายได้ตลอดไป

สำหรับผู้ที่ประสงค์จะใคร่ครวญเรื่องของดนตรี ในปรัชญาต่อไป ข้าพเจ้าขอเสนอให้พิจารณาคำพูดของ Mr. Beardley เป็นแนวทาง

> "สุนทรียธาตุอยู่ที่สัดส่วนของสื่อซึ่งเป็นสัดส่วนตายตัว สัดส่วนนี้มิได้มีอยู่ก่อน ณ ที่ใดเลย จนกว่าศิลปินจะค้นพบ ศิลปินอุดมการณ์ได้แก่ผู้พบสัดส่วนที่สมบูรณ์ที่สุด แต่ทว่าศิลปินส่วนมากค้นพบแต่เพียงส่วนที่ใกล้เคียงสัดส่วนที่สมบูรณ์ จึงมีศิลปินในระดับต่าง ๆ แล้วแต่ว่าศิลปินผู้ใดสามารถค้นพบสัดส่วนใกล้เคียงกับสัดส่วนสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด"

พิชิต ชัยเสรี
วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ

บัวลอย

สัมภาษณ์ครูเทียบ คงลายทอง

บัวลอย เป็นชื่อของการบรรเลงดนตรีอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่ประกอบด้วย ปี่ชวา กลองแขก และฆ้องเหม่ง (ลักษณะเหมือนฆ้องโหม่ง แต่ขนาดเล็กกว่า ใช้ไม้ตีที่แข็งกว่า และนิยมใช้มือหิ้ว ตีในขณะบรรเลง) วงบัวลอยนี้มักจะใช้บรรเลงในงานอวมงคล เช่น งานศพเป็นต้น แต่เดิมวงบัวลอยนี้ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่เรียกกันว่า "**กลองสี่ปี่หนึ่ง**" หมายความถึง มีกลองแขก ๔ ลูก และมีปี่ชวา ๑ เลา แต่ในภายหลังได้ลดจำนวนกลองเหลือเพียง ๒ ลูกเท่านั้น อนึ่ง กลองที่เรียกกันทั่วไปว่ากลองแขกนั้นมีอยู่ ๒ ชนิด คือ ชนิดที่มีสายโยงทำด้วยหวาย เรียกว่า **กลองแขก** ซึ่งใช้ในงานมงคลต่าง ๆ อีกชนิดหนึ่งได้แก่ ชนิดที่มีสายโยงทำด้วยหนัง เรียกว่า**กลองมลายู** ใช้แต่เฉพาะในงานอวมงคลต่างๆ ในสมัยโบราณ เจ้าภาพงานมงคลจะไม่ยอมให้วงปี่พาทย์ใช้กลองมลายูเด็ดขาด แต่ในปัจจุบันความคิดนี้ได้จืดจางลงมาแล้ว และกลองแขกสมัยนี้ก็ใช้สายโยงทำด้วยหนัง ซึ่งบางแห่งก็ได้ก้าวไปใช้เชือกไนล่อนแทนก็มี

วงบัวลอยนี้ โดยปกติในการบรรเลงจะขึ้นด้วยเพลงที่มีชื่อว่า บัวลอย สำหรับเพลงนี้ท่านครูบาอาจารย์ทางด้านดนตรีแต่โบราณได้แต่งขยายโดยยึดทำนองมาจากเพลงที่มีบทขับร้องกันว่า

"แต่ข้าแต่ เขาแห่ยายมา พอถึงศาลา เขาก็วางยายลง"

โดยได้แต่งทำนองเพลงขึ้นสำหรับทางปี่ชวาโดยเฉพาะ พร้อมกับได้แทรกกลเม็ดเพื่อให้เกิดความประณีต และไพเราะยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็น

เป่าปี่บัวลอย ที่วัดพระพิเรนทร์ วรจักร

เพลงชั้นสูงเพลงหนึ่งที่หาคนเล่นได้ยาก นอกจากทางปี่แล้ว ทางกลอง (แขก) ท่านก็ได้แต่งทาง (หน้าทับ) ไว้โดยเฉพาะ สำหรับใช้เป็นหน้าทับเฉพาะบรรเลงเป็นเพลง ๆ ตามลำดับ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกว่าหน้าทับโดยทั่วไป ในการศึกษาต้องศึกษาเป็นคู่ เพราะการบรรเลงในวงบัวลอยนี้เป็นเรื่องของการใช้เทคนิคและปฏิภาณไหวพริบโดยเฉพาะ คนตีกลอง ๒ คน จะต้องฝึกซ้อมจนเกิดความชำนาญ เหมือนเป็นคน ๆ เดียว หากเกิดการผิดพลาดขึ้นเพียงเล็กน้อย จะเกิดความเสียหายแก่ผลของการบรรเลงเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับโอกาสในการบรรเลงด้วยวงบัวลอยมี ๒ อย่างด้วยกันคือ

๑. **การประโคมยาม** เป็นการที่ใช้วงบัวลอยประโคมในขณะที่มีการตั้งศพเพื่อสวดพระอภิธรรม โดยจะบรรเลงหลังจากพระสวดพระอภิธรรมจบแล้ว และยังได้บรรเลงเป็นระยะๆอีกเช่น ยามหนึ่ง (๒๑.๐๐ น.) ยามสอง (๒๔.๐๐ น.) ยามสาม (๓.๐๐ น.) และย่ำรุ่ง (๖.๐๐ น.) ซึ่งเรียกว่าประโคมยามโดยปรกติเจ้าภาพงานศพแต่โบราณ มักจะมีดนตรีประโคมตลอดงาน ซึ่งบางงานก็ใช้เวลาหลายวัน ดังนั้นเมื่อถึงยามหนึ่ง ๆ ก็จะมีดนตรีประโคม สำหรับการประโคมแต่ละครั้งจะเริ่มจากเพลงบัวลอยก่อน แล้วจึงจะบรรเลงเพลงประเภท (หน้าทับ) สองไม้ในอัตราสองชั้น เช่น เพลงครวญหา ช้างประสานงา พญาสี่เสา แขกไทร เป็นต้น

๒. **การประชุมเพลิง** วงบัวลอยจะเริ่มการบรรเลงในขณะที่ประธานในพิธีใส่ไฟเพื่อประชุมเพลิง โดยจะเริ่มจากรัวสามลา (รัว ๓ ครั้ง) ก่อน แล้วจึงจะบรรเลงเพลงต่อไปนี้ คือเพลงบัวลอย นางหน่าย รัวคั่น ไฟชุม เพลงเร็ว รัวคั่น และออกเพลงนางหงส์ทางหลวง อนึ่ง เพลงนางหงส์นี้ได้แต่งมาจากเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน บางทีเรียกกันว่าเพลง

นางหงส์ทางวัดสระเกศ หรือนางหงส์ทางหลวง ซึ่งใช้ประโคมกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน

สิ่งสำคัญที่คุณครูเทียบ คงลายทองเป็นห่วงมาก ก็คือการบรรเลงเพลงเรื่อง **"สรหม่า"** ซึ่งใช้บรรเลงในวงปี่ชวา กลองแขก หรือวงเครื่องสายปี่ชวา เพลงเรื่องสรหม่านั้น มีอยู่ ๒ ชนิดคือ

๑. สรหม่าไทย หรือ สรหม่าใหญ่

๒. สรหม่าแขก

ทั้งสองชนิดนี้มีที่ใช้แตกต่างกัน สรหม่าไทย **หรือสรหม่าใหญ่จะใช้ในงานมงคลเท่านั้น ห้ามใช้ในงานอวมงคล**

สำหรับสรหม่าแขกนั้น ให้ใช้ได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล

ปัจจุบันนี้ได้มีผู้บรรเลงเพลงเรื่องสรหม่าไทย ในงานอวมงคล เช่น งานศพ บางครั้งเห็นเป็นการแสดงฝีมือ ครูเทียบซึ่งปรกติแล้วไม่ชอบกล่าวตำหนิผู้ใด เมื่อได้เห็นการบรรเลงซึ่งใช้ในโอกาสที่ผิด เช่นที่กล่าวมาแล้ว ได้ออกปากตำหนิผู้ที่ประพฤติเช่นนั้น ครูได้ฝากฝังเรื่องนี้ไว้ให้ศิษย์ของท่านถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงเห็นสมควรที่จะนำคำสอนของครูเกี่ยวกับการบรรเลงเพลงสรหม่ามาบันทึกไว้ให้เป็นที่ทราบทั่วกัน สมควรที่ผู้สืบทอดจะได้รักษาศิลปแขนงนี้ให้เจริญรอยตามแนวความคิดอันมีมาแต่โบราณกาลนั้น.

บันทึกการสัมภาษณ์โดย

บุญเสริม ภู่สาลี

ปีบ คงลายทอง

เสียงปี่ที่วังบางขุนพรหม

ในบั้นปลายชีวิตของคุณครู ผมมักจะหาเวลาแวะไปเยี่ยมคุณครูที่บ้าน (ข้างวัดกัลยาณ์ ฯ) เสมอ นอกจากจะเยี่ยมท่านในฐานะที่เป็นเอตทัคคะในทางเป่าปี่และขลุ่ยซึ่งผมชอบฟังมากแล้ว ก็ยังไปเยี่ยมท่านเป็นการส่วนตัวในฐานะที่ท่านเป็นปูชนียบุคคลที่ผมเคารพนับถือยิ่ง เพราะท่านได้ให้ความสนิทสนมเสมือนผมเป็นลูกหลาน และเลยกลายเป็นศิษย์โดยที่ไม่เคยได้เรียนการเป่าปี่หรือเป่าขลุ่ยจากท่านเลย เพียงแต่พอฟังออกว่าเป็นเสียงปี่ของคุณครูหรือไม่เท่านั้น พร้อมกันนี้การไปเยี่ยมท่านก็ยังเป็นประโยชน์ที่ได้ทราบข้อมูลหรือความรู้ทางด้านดนตรีไทยอีกด้วย นอกจากนี้แล้วคุณครูยังได้กรุณาให้ยืมแผ่นเสียงรุ่นเก่าอันเป็นผลงานจากศิลปินในยุคก่อน เพื่อที่จะนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับดนตรีไทยในยุคปัจจุบัน ถึงวิวัฒนาการทั้งการขับ-ร้องและการบรรเลง ซึ่งในขณะนี้ผมกำลังทำการบันทึกเสียงพร้อมกับเขียนคำอธิบายประกอบเพื่อมอบให้แก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง อันจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

การไปแวะเยี่ยมคุณครูแต่ละครั้งก็มีความตั้งใจว่าจะรบกวนท่านสักประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วจะลากลับ แต่ต้องเลิกล้มความตั้งใจทุกครั้งไป เพราะคุณครูมีลูกไม้ให้ต้องอยู่ถึง ๓ ชั่วโมง มีอยู่คราวหนึ่งที่ผมแวะไปเยี่ยมท่านที่บ้าน ท่านได้หยิบขลุ่ยในตู้มาให้ดู ขลุ่ยเลานั้นเป็นขลุ่ยเพียงออ ดูเหมือนจะยาวกว่าปกติเล็กน้อย สีจางลงมากแล้วซึ่งแสดงถึงความเก่าแก่ชราภาพ แต่ลวดลายนั้นละเอียดและงามเหลือเกิน คุณครูท่านได้เป่าลองเสียงให้ฟัง ปรากฏว่าเสียงขลุ่ยค่อนข้างเบา แต่ยังคงไพเราะ ท่านบอกว่าขลุ่ย

เลานี้เป็นขลุ่ยที่เจ้าคุณครู (พระยาเสนาะดุริยางค์) มอบให้ จากนั้นท่านได้ไปหยิบปี่มาให้ดูอีกหลายเลา มีทั้งปี่ในและปี่ชวาซึ่งล้วนแต่ท่านทำเองทั้งสิ้น สำหรับปี่ชวานั้นมีอยู่เลาหนึ่งที่ทำด้วยงาช้างเลี่ยมนาคมีเสียงเพราะมากทีเดียว ท่านลองเป่าให้ดูเหมือนกัน ความจริงผมเคยเห็นท่านเป่าในงานพระราชพิธีหลายครั้งแล้ว แต่ไม่เคยดูใกล้ ๆ ท่านคงเห็นผมสนใจจึงได้เล่าเรื่องการเป่าปี่ชวาให้ฟัง ท่านเล่าว่าในราวปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้มีการจัดงานขึ้นที่วังบางขุนพรหม ซึ่งทูลกระหม่อมบริพัตร (สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต) ทรงให้มีการแสดงและบรรเลงดนตรีบนพระตำหนัก ในการแสดงคราวนั้นมีอยู่ตอนหนึ่งที่คุณครูจะต้องเป่าปี่ชวา (เดี่ยว) เพลงสรหม่าแขกถวาย เมื่อคุณครูเป่าเสร็จพระองค์รับสั่งให้เป่าถวายอีกครั้งหนึ่ง และพระองค์ก็ประทับฟัง ครั้นเป่าเสร็จทรงรับสั่งให้เป่าเพลงเดียวกันนี้อีก คุณครูจำได้ว่าได้เป่าถวายถึง ๖ เที่ยว และพระองค์ก็ตั้งพระทัยฟังทุกเที่ยว ปรากฏว่าทรงพอพระทัยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อคุณครูเล่าจบท่านก็ยกมือขึ้นบังคมไหว้ ผมอดแปลกใจไม่ได้จึงได้สอบถามขึ้นว่า คุณครูคิดว่าการที่พระองค์รับสั่งให้เป่าถึง ๖ เที่ยวเป็นเพราะเหตุใด คุณครูท่านเล่าว่า พระองค์ท่านมิได้ทรงฟังเพลงอย่างธรรมดาสามัญทั่วไป แต่พระองค์ท่านฟังอย่างปรมาจารย์ทางดนตรีทีเดียว คือท่านทรงฟังน้ำเสียงของปี่ ลีลา ทางความแม่นยำ ความไพเราะ ลูกเล่นและลูกไม้ต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากคุณครูเป่าปี่เพลงเดียวกันนั้น ๖ ครั้งโดยไม่ซ้ำกันเลย ผมจึงได้เข้าใจ คุณครูได้เล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า หลังจากนั้นอีกหลายปี ขณะที่ท่านเดินมาตรงมุมกำแพงวัดพระแก้วด้านศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ซึ่งในเวลานั้นรถยนต์ยังมีไม่มากและถนนยังแคบอยู่ ปรากฏว่ามีรถยนต์คันหนึ่งมาหยุดลงข้าง ๆ ตัวคุณครู พร้อมกับมี

เสียงเรียกจากในรถ เมื่อท่านหันไปก็ถึงกับทรุดนั่งบนพื้นถนนลงกราบ เพราะผู้ที่อยู่ในรถยนต์คันนั้นเป็น สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เมื่อเล่าจบคุณครูก็ยกมือขึ้นประณมไหว้อีกครั้ง

จากเสียงปี่ที่วังบางขุนพรหมนี่เองกระมัง คุณครูจึงพูดว่า ของดี ๆ ที่วังบางขุนพรหมยังมีอีกเยอะ พลางก็ชำเลืองไปทางคุณแม่สว่าง พร้อมกับอมยิ้ม.

บุญเสริม ภู่สาลี